

Økologisk Statistik

**Behov og muligheder for en
udvidet statistisk dækning
af økologiområdet**

Økologisk Statistik
Behov og muligheder for en
udvidet statistisk dækning
af økologiområdet

Trykt februar 2003

Oplag 300

Danmarks Statistiks Trykkeri

Baggrund for redegørelsen

Den økologiske produktion har haft stigende betydning inden for dansk landbrug, og såvel antallet af økologiske bedrifter som omlagte arealer til økologisk drift er steget markant, og tilsvarende er omsætningen af økologiske varer øget. Denne udvikling har øget behovet for en mere dækkende statistik for området. Det var på denne baggrund at Direktoratet for FødevareErhverv i efteråret 2001 bevilgede midler til et projekt i Danmarks Statistik med det formål at belyse brugerbehov, foretage kortlægning af eksisterende datafangstmuligheder, samt fremkomme med forslag til eventuel etablering af ny dataindsamling inden for det økologiske område.

Arbejdet er blevet fulgt af Danmarks Statistiks Rådgivende Udvalg for Landbrugsstatistik suppleret med repræsentanter fra interessenter, der ikke er repræsenteret i udvalget.

I forbindelse med udredningsarbejdet har Danmarks Statistik afholdt en række møder med en række interessenter, og Danmarks Statistik skal hermed takke for den store velvillighed og interesse, der er blevet udvist.

Rapporten indeholder tre hovedafsnit. Afsnit 1 giver en behovsanalyse for økologisk statistik. Afsnit 2 giver en kortlægning af de eksisterende datafangstmuligheder. Det drejer sig om løbende indsamlinger af data såvel som muligheder for indsamling af nye oplysninger. Endelig indeholder afsnit 3 forslag til ny økologisk statistik.

Rapporten er udarbejdet i Danmarks Statistiks kontor for landbrugs- og transportstatistik af fuldmægtig Poul Henning Larsen.

Danmarks Statistik, februar 2003

Indholdsfortegnelse

Indledning	7
1. Behovsanalyse for økologisk statistik	11
1.0 Indledning	11
1.1 Bedrifter og primær produktion.....	11
1.2 Forarbejdning og salg.....	12
1.3 Udenrigshandel.....	12
1.4 Endeligt forbrug	12
1.5 Priser	12
2. Detaljeret kortlægning af eksisterende datafangstmuligheder	13
2.0 Indledning	13
2.1 Oplysninger på bedriftsniveau	14
2.1.1 Plantedirektoratet.....	14
2.1.2 Centralt HusdyrbrugsRegister.....	16
2.1.3 Fødevarerøkonomisk Institut.....	17
2.1.4 Danmarks Statistik.....	17
2.1.5 Andre kilder.....	18
2.2 Oplysninger om forarbejdning og salg.....	19
2.2.1 Fødevarerdirektoratet.....	19
2.2.2 Danmarks Statistik.....	21
2.2.3 Andre kilder.....	22
2.3 Udenrigshandel.....	22
2.3.1 Danmarks Statistik.....	23
2.3.2 Økologisk landsforening.....	24
2.4 Endelig anvendelse	25
2.4.1 Detailomsætning	25
2.4.2 Gårdsalg - abonnementsordninger.....	26
2.4.3 Storkøkkensektoren	26
2.4.4 Forbrugerundersøgelser.....	26
2.4.5 Kostundersøgelser	27
2.5 Priser	28
3. Forslag til ny økologisk statistik	31
3.0 Indledning	31
3.1 Forslag – bedrifter og primær produktion.....	31
3.2 Forslag – forarbejdning og engrossalg.....	31
3.3 Forslag – udenrigshandel.....	32
3.4 Forslag - endeligt forbrug	32
3.5 Forslag – priser.....	33
3.6 Muligheder og ønsker til udbygningen af den økologiske statistik.....	33
3.7 Forslag til projektets fase 2	34

Bilag 1: Projektansøgning	35
Bilag 2: Afholdte møder	40
Bilag 3: Behovsenquete	42
Bilag 4: Uddrag af EU arbejdspapir	50
Bilag 5: Løbende statistik om økologiske fødevarer	52
Bilag 6: Referat af afsluttende møde i følgegruppe den 7. februar 2002	54
Bilag 7: Udvalgt litteratur	55

Indledning

Økologi- forordning

Godkendt økologisk dyrkning af landbrugsjorden er relativ ny i Danmark. I 1987 vedtog Folketinget således den første lov om økologisk jordbrugsproduktion, og i 1991 udsendte EF den første forordning om økologisk produktion på det vegetabiliske område, hvorimod reglerne om animalsk økologisk produktion frem til august 2000 blev fastsat i Danmark. Efter 24. august 2000 gælder EU's økologiforordning overordnet for alle økologiske produkter. Enkelte undtagelser fx bestemmelserne om tilsætningsstoffer, der er tilladte i animalske fødevarer, er dog ikke forhandlet færdigt. Der gælder derfor stadig nationale regler på dette område.

Tilskud fra staten

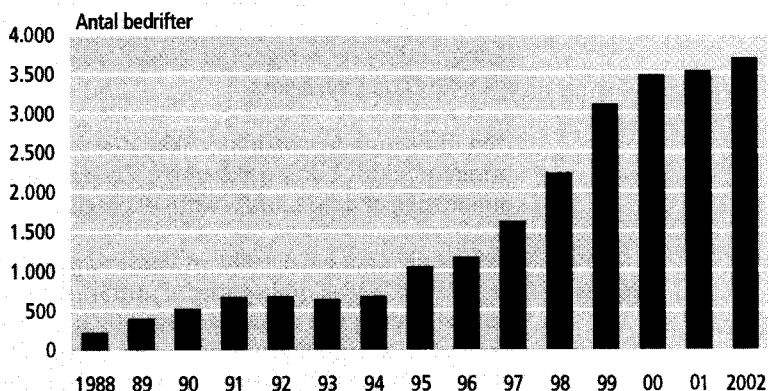
Siden 1988 har staten givet tilskud til økologisk jordbrugsproduktion via Direktoratet for FødevarerErhverv med det formål at fremme produktionen af økologiske fødevarer samt forbedre miljøet ved anvendelse af dyrkningsmetoder uden brug af pesticider. I en evaluering fra 2001 af PLS-Rambøll Management på foranledning af Direktoratet for FødevarerErhverv konkluderes det, at den eksisterende tilskudsordning er meget attraktiv, idet kun 3 pct. af de tilfældigt udtrukne økologiske landmænd ikke har søgt tilskud. Det konkluderes samtidigt, at det kun er meget få landmænd, der har valgt økologien ud fra økonomiske motiver. Analyser viser, at hensynet til miljø, dyrevelfærd, faglige udfordringer vejer tungt i landmændenes overvejelser om at omlægge til økologisk drift. For mange landmænd er arealtilskuddet den faktor, der bevirker, at omlægningen kan realiseres.

Indikatorer

I april 2001 fremlagde regeringen et debatoplæg: *Debatoplæg om Indikatorsæt til Danmarks strategi for bæredygtig udvikling*. I afsnittet om landbrug står der bl.a. under mål og indsats:

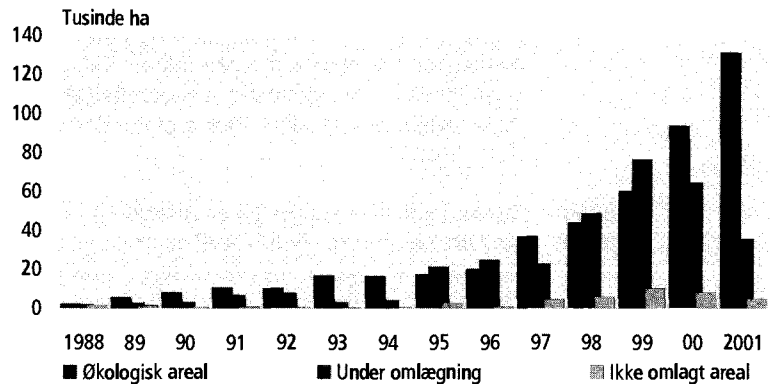
Den økologiske tankegang skal ligge til grund for indsatsen på alle relevante politikområder, og økologisk landbrug skal fremmes. Som indikator for dette mål nævnes: Antal og areal af økologiske bedrifter, samt forbrugernes køb af økologiske fødevarer.

Figur 1 Antal økologiske bedrifter

Som det ses af figur 1 er antallet af økologiske bedrifter næsten konstant i begyndelsen af 1990'erne, og først i 1995 sker der en nettotilgang i antallet af bedrifter. Antallet af økologiske bedrifter var knap 3.700 i 2002, hvilket er en stigning på 4,6 pct. siden 2001. De økologiske bedrifter skønnes i 2002 at udgøre 6,5 pct. af alle landbrugsbedrifter.

Figur 2 Samlet areal for de økologiske bedrifter

I begyndelsen af 1990'erne er det samlede areal nogenlunde stabilt på de økologiske bedrifter. Fra 2000 – 2001 er arealet øget med 5.720 ha eller 4 pct. og udgør i 2001 lidt over 131.000 ha. I 2001 udgør de økologiske bedrifters arealer 4,9 pct. af det samlede dyrkede landbrugsareal.

En lille sektor

Den økologiske sektor har således haft markant fremgang siden midten af 1990'erne med stagnerende vækst i de senere år. Set under ét er den økologiske sektor dog stadig af mindre omfang i dagens Danmark, hvilket vel nok må ses som en af årsagerne til den økologiske statistiks ringe omfang.

I en rapport fra Teknologirådet i 1998 står der:

En væsentlig konklusion af dette analysearbejde er, at der ikke på baggrund af denne analyse kan opstilles specifikke anbefalinger vedrørende omlægning af dansk jordbrug til økologisk drift, dertil er usikkerheden om beregningsmetoder og resultater for store. Det må derfor stærkt anbefales, at der arbejdes videre i forskningsmæssige sammenhænge med at forbedre datagrundlag og beregningsmetoder, således at et forbedret beslutningsgrundlag kan udarbejdes.

Den eksisterende statistik er ikke den eneste og måske heller ikke den primære faktor i den usikkerhed, der er vedrørende konsekvenserne af omlægning af dansk jordbrug til økologisk drift.

Bichel-udvalget

Bichel-udvalget gav i 1999 en vurdering af de samlede konsekvenser af en total økologisk omlægning af jordbruget i Danmark. Ifølge rapporten fra den tværfaglige økologigruppe i Bichel-udvalget bygger scenarier for økologisk omlægning, ud over den tilgængelige viden om jordbruget, også på en række forudsætninger. Disse forudsætninger fastlægger, hvordan et 100 pct. økologisk dansk jordbrug kan se ud, og hvad der

skal sammenlignes med - og gør det dermed muligt at lave beregninger af konsekvenserne.

Selv om valget af forudsætninger spiller en væsentlig rolle, er der naturligvis ingen tvivl om, at et bedre empirisk grundlag vil give mulighed for at foretage mere troværdige scenarier.

I Bichel-udvalgets anbefalinger betragtes økologisk jordbrug som et redskab til miljø- og naturforbedringer m.m. Mulighederne for at kunne vurdere og implementere sådanne anbefalinger afhænger af hvilket kendskab man har til omfanget og sammensætningen af den økologiske produktion.

Initiativ til projekt På blandt andet denne baggrund anbefalede Det økologiske Fødevareråd ultimo oktober 2000, at der blev taget initiativ til opbygning af dækkende og valid statistik vedrørende alle led fra jord til bord. September 2001 bevilgede Direktoratet for Fødevarerhverv penge til nærværende projekt.

EU Også i EU regi er man opmærksom på behovet for en forbedret økologisk statistik, hvilket eksplicit bemærkes i et arbejdspapir fra Kommissionen vedrørende analyse af mulighederne for en europæisk aktionsplan for økologiske fødevarer og økologisk produktion. I papiret nævnes det, at der i alle medlemslandene er mangel på statistiske oplysninger om produktion af og handel med økologiske fødevarer, hvilket bl.a. betyder, at virksomhederne ikke har de nødvendige informationer, når der skal planlægges markedsstrategier. Se endvidere bilag 4.

Endvidere foregår der i øjeblikket i EU-regi en udredning omkring statistik for den økologiske sektor i nuværende og kommende EU-lande under titlen: *Quality of Life and Management of Living Resources. European Information System for Organic Markets*. Fra Danmark deltager Forskningscenter for Økologisk Jordbrug.

OECD OECD afholdt i september 2002 sin første workshop specifikt målrettet mod økologisk jordbrugsproduktion. På baggrund heraf har OECD konkluderet, at der bør arbejdes for en bedre statistisk kortlægning af den økologiske sektor. Ifølge OECD er der navnlig behov for styrket statistisk kortlægning af det økologiske marked samt prisdannelsen gennem den økologiske fødevarekæde.

Norden I nordisk regi er der, som udløber af en deklARATION vedtaget på de nordiske fødevarerministres sommermøde i Grønland 2002, gennemført et netværksseminar om økologisk fødevarerproduktion. Netværksseminaret havde til formål at afdække behovet for et tættere samarbejde om økologi mellem de nordiske lande. På seminaret blev der fremsat et forslag om, at der i nordisk regi gennemføres et fælles projekt med henblik på opbygning af bedre statistisk kortlægning af økologisektoren.

1. Behovsanalyse for økologisk statistik

1.0 Indledning

Selvom den økologiske statistik ikke på alle områder er udbygget i dag, indsamles der allerede en del oplysninger. Således indsamler og offentliggør fx Plantedirektoratet årligt oplysninger om alle autoriserede økologiske bedrifter og Fødevarerøkonomisk Institut udsender årligt *Regnskabsstatistik for økologiske jordbrug*. Efterhånden, som den økologiske produktion gennem de senere år har fået en større betydning, er behovet for mere viden om den økologiske sektor vokset.

Møder og behovsundersøgelser

For at få afdækket disse behov er der i forbindelse med udredningsarbejdet taget kontakt med en række grupper inden for sektoren. Dette er sket dels ved personlige møder med de relevante personer og institutioner (bilag 2) dels ved udsendelse af en behovsundersøgelser (bilag 3).

1.1 Bedrifter og primær produktion

Tilfredshed

Mange interessenter udtrykker stor tilfredshed med Plantedirektoratets statistiske oplysninger om de enkelte økologiske bedrifters arealer og dyr. Ligeledes er der stor tilfredshed med Fødevarerøkonomisk Instituts regnskabsstatistik.

Udbygninger

Af udbygninger inden for dette område nævner flere mere præcise oplysninger om dyr, idet Plantedirektoratets oplysninger i øjeblikket er en sammenblanding af status og forventet årsproduktion. Flere anbefaler, at en sådan udbygning sker ved anvendelse af Centralt HusdyrbrugsRegister (CHR). Enkelte nævner, at det vil være hensigtsmæssigt med en hurtig høstopgørelse; mens andre interessenters behov inden for dette område er fuldt dækket af Fødevarerøkonomisk Instituts årlige regnskabsstatistik.

Yderligere opdelinger

En række interessenter anfører, at det fremover vil være nyttigt med yderligere opdelinger af den publicerede statistik, og nævner fx:

- Geografisk nedbrydning på arealanvendelse
- Geografisk nedbrydning af bedriftstyper
- Mere detaljeret opdeling af arealanvendelse, så fx græs opdeles i sædskiftegræs og vedvarende græs
- Regional opdeling i ejede og forpagtede arealer
- Fordeling på fuldtids- deltids- og fritidsbedrifter
- Ejerformer
- Selvforsyningsgrad med foder og gødning
- Opdeling af økologiske arealer efter tidspunkt for omlægning.

Endvidere nævner repræsentanter fra landbruget, at der er behov for mere viden om udviklingen i produktion og salg, både mængde- og prismæssigt som beslutningsstøtte for tilrettelæggelse af produktionen. Dette gælder særligt beslutningen om eventuelt at omlægge fra konven-

tionelt til økologisk produktion. Det anføres samtidigt, at også etablerede økologiske landmænd vil have gavn af mere konkret statistik, når fx en bedrift skal udvikles og nye markeder afsøges.

1.2 Forarbejdning og salg

*Visse
oplysninger*

Inden for forarbejdning og engrossalg indsamler Danmarks Statistik en række oplysninger fra de forskellige erhvervsorganisationer. En række interessenter har dog fremført, at det vil være hensigtsmæssigt med mere detaljerede oplysninger især i forarbejdningsledet. En enkelt nævnte, at statistik inden for grovvarerektoren var vigtig.

1.3 Udenrigshandel

*Vigtigt
område*

Der findes i dag meget sparsomme oplysninger om udenrigshandel med økologiske produkter, og mange interessenter har nævnt, at det er særdeles vigtigt at få valide og detaljerede oplysninger på dette område. Enkelte fremfører dog, at detaljeringsgraden i Økologisk Landsfornings eksportundersøgelser er tilstrækkelig.

1.4 Endeligt forbrug

Der findes i dag en del oplysninger om det endelige salg af økologiske produkter til forbruger fra private analyseinstitutter, og enkelte anfører, at de er fuldt tilfredse med de oplysninger, der indsamles af GfK, hvorimod andre mener, at en mere dækkende og valid statistik i detalledet med hensyn til estimat af samlet afsætning af økologiske produkter, er ønskelig.

*Alternativ
omsætning*

Flere interessenter gør opmærksom på, at ikke kun oplysninger om omsætning i detailhandelen er vigtig; men ligeledes at en belysning af de alternative salgskanaler er vigtig. Det drejer sig om direkte gårdsalg, salg via abonnementsordninger, idet flere skønner, at disse kanaler har stor betydning for omsætningen af økologiske produkter.

*Kendskab
til økologi*

Enkelte anfører, at det er vigtigt løbende at foretage undersøgelser over forbrugernes kendskab til og interesse for økologi.

1.5 Priser

Flere nævner vigtigheden af, at der indsamles priser på de økologiske produkter i de forskellige led fra jord til bord. Andre er dog fuldt ud tilfredse med de økonomioplysninger, der findes i regnskabsstatistikken fra Fødevarøkonomisk Institut som udtryk for prisudviklingen.

2. Detaljeret kortlægning af eksisterende datafangstmuligheder

2.0 Indledning

Dette afsnit indeholder en detaljeret gennemgang af de eksisterende datafangstmuligheder inden for det økologiske område. Det drejer sig om oplysninger, der allerede indsamles såvel som potentielle muligheder for indsamling af nye oplysninger.

Den økologiske sektor er reguleret

De potentielle muligheder for dækkende oplysninger om den økologiske sektor er gode i Danmark, idet sektoren i alle led er reguleret af forskellige offentlige myndigheder. Således skal Plantedirektoratet godkende og årligt kontrollere samtlige økologiske autoriserede bedrifter. Fødevareredirektoratet skal via de lokale fødevareregioner godkende og kontrollere de virksomheder, der bearbejder og sælger økologiske produkter. Kontrollen foregår på virksomheds- og bedriftsniveau, og myndighederne har via kontrollen mulighed for stikprøvevis at følge de økologiske produkter mellem de forskellige led. Plante- og Fødevareredirektoraterne er således væsentlige kilder til en forbedret belysning af den økologiske sektor.

Til trods for at Danmarks Statistik i øjeblikket kun i begrænset omfang gennemfører dataindsamling, der specifikt belyser den økologiske sektor, er der mange potentielle muligheder for nye oplysninger ved at kombinere oplysninger i Danmarks Statistiks forskellige tællingsregistre med oplysninger fra andre kilder. Disse muligheder vil blive gennemgået i det følgende.

Afgrænsning

I forbindelse med forskellige projekter og analysearbejder indsamler en række institutioner oplysninger om det økologiske område som fx offentlige myndigheder, erhvervsorganisationer, virksomheder, forskningsinstitutioner, analyseinstitutter. Oplysninger fra disse institutioner er kun medtaget i gennemgangen, hvis de giver et fuldt dækkende billede af et område. Oplysninger, der udelukkende omfatter enkelte kommuner eller områder i landet, er således ikke medtaget. Økologi er i denne rapport afgrænset til fødevarereproduktion/salg, hvilket udelukker produktion af fx økologiske juletræer.

Gennemgangen af de forskellige datafangstmuligheder vil blive gennemgået i fem afsnit:

2.1 Bedrifter og primær produktion

2.2 Forarbejdning og salg

2.3 Udenrigshandel

2.4 Endelig anvendelse

2.5 Priser

2.1 Oplysninger på bedriftsniveau

Med udgangspunkt i Plantedirektoratets autorisationsregister og Danmarks Statistiks strukturbelysende statistik findes der i øjeblikket en del oplysninger om økologiske bedrifter. Også andre institutioner indsamler oplysninger.

2.1.1 Plantedirektoratet

En bedrifts jordbrugsproduktion kan først godkendes som økologisk og dermed få Ø-mærket, hvis en række forhold er opfyldt. Det er Plantedirektoratet, der har ansvaret for denne godkendelse og efterfølgende årlige kontrol af økologiske bedrifter, jfr. *Vejledning om økologisk jordbrugsproduktion. Plantedirektoratet august 2000.*

Definition af bedrift

Ved en bedrift forstås en enhed, hvis regnskaber, arealer, produktions- og opbevaringssteder er klart adskilt fra enhver anden enhed. Det er muligt at drive både en økologisk og en ikke-økologisk driftsenhed, såfremt den økologiske driftsenheds arealer, produktion- og opbevaringssteder er klart adskilt fra den ikke-økologiske driftsenhed, og hvis driftsenhederne har selvstændigt SE-nummer. Kravet om to SE-numre ved samtidig drift forventes afskaffet august 2003.

Hele bedriften skal omlægges

Forudsætningen, for at en bedrift kan autoriseres til økologisk jordbrugsproduktion, er, at der foreligger en plan for hele bedriftens (enhedens) omlægning til økologisk jordbrugsproduktion. Alle dyr og produktionsarealer skal være påbegyndt omlagt inden udgangen af det 4. kalenderår efter det år, hvor omlægningen påbegyndes. Arealer eller husdyr, der tilkøbes eller tilforpagtes efter omlægningens 4. kalenderår skal straks omlægges. For dyrenes vedkommende betyder dette, at der inden for samme art kan være økologiske dyr såvel som dyr under omlægning.

Paralleldrif er ikke tilladt

Under omlægning af arealer og dyr må der ikke foretages paralleldrif, dvs. at der for arealernes vedkommende ikke må dyrkes samme art på de økologiske arealer og på de ikke-økologiske arealer. For dyrs vedkommende skal samme art overgå til økologiske produktionsforhold samtidigt, og fx må der ikke produceres ikke-økologiske slagtekyllinger samtidig med en økologisk ægproduktion.

Økologiindberetning

For at en bedrift fortsat kan autoriseres som økologisk, skal bedriften hvert år i april indsende en *Økologiindberetning* til Direktoratet for FødevareErhverv.

Indberetningen omfatter et kombineret skema:

- Ansøgning om hektarstøtte og anmeldelse af foderarealer
- Indberetning til brug for udbetaling af tilskud til økologisk jordbrugsproduktion.

Det kombinerede skema skal udfyldes i sin helhed, uanset om der søges om økologitilskud, hektarstøtte, eller om der blot anmeldes foderarealer.

Markplan I skemaets markplan skal angives marknummer og et 8-cifret markbloknnummer. Endvidere angives arealet af afgrøde i hektar med to decimaler samt år og måned for omlægningens påbegyndelse, hvor reglerne om økologisk produktion skal være fulgt fra månedens begyndelse.

Husdyr Tilsvarende skal der for den økologiske drift af husdyr angives:

- Husdyrart
- Ikke-erhvervsmæssigt dyrehold
- Dyrene omlægges ikke og afhændes inden 4 år
- Dato for omlægningens påbegyndelse
- Gennemsnitlig forventet antal dyr i det pågældende år for slagtekvæg, slagtesvin og slagtekyllinger dog det forventede, totale antal producerede dyr for indberetningsåret
- CHR-nummer og besætningsnummer for hver husdyrart

Årlig godkendelse Efter skemaet er indsendt kontrollerer de to direktorater, at skemaet er korrekt udfyldt, hvorefter Plantedirektoratet fremsender en statusrapport til bedriften. Efter at direktoratet har kontrolleret indberetningen fremsendes en godkendelse til den økologiske bedrift. En kopi af kontrolrapporten følger de økologiske produkter ved videresalg.

Publicering Oplysningerne danner grundlag for Plantedirektoratets årlige publicering *Økologiske jordbrugsbedrifter. Autorisation. Produktion* samt i Danmarks Statistiks *Økologiske brug* i serien Miljø og Energi i Statistiske Efterretninger.

Behandling, opbevaring og salg Udover at autorisere og kontrollere de økologiske bedrifter er Plantedirektoratet ligeledes ansvarlig for autorisation og kontrol af de virksomheder, der behandler, opbevarer eller sælger økologiske produkter, som kan anvendes i produktionen i de økologiske bedrifter.

En virksomhed, der er autoriseret til økologisk produktion, skal hvert år indberette oplysninger om virksomhedens forventende produktion i det samme kalenderår inden for de forskellige produktområder. I indberetningen skal virksomheden anføre de forventende aktiviteter, og for hvert enkelt produktområde angives det om virksomheden behandler, opbevarer, importerer, sælger og/eller eksporterer økologiske produkter.

Årlig indberetning til direktoratet Hvert år skal virksomhederne indberette oplysninger om nuværende og nye produktionsanlæg, lagre, produktions- og produktområder. Ud over dette sker der ingen dataopsamling i Plantedirektoratet inden for dette område.

Februar 2003 har Plantedirektoratet autoriseret 119 virksomheder.

2.1.2 Centralt HusdyrbrugsRegister

Centralt HusdyrbrugsRegister (CHR), der administreres af Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, indeholder oplysninger om husdyr på bedrifter. CHR er et register med mange anvendelsesformål, men det egentlige formål er hjælp i forbindelse med sundhedsprogrammer. Ethvert husdyrbrug skal derfor ved etablering indberettes til registrering i CHR. Registret indeholder, udover CHR- og besætningsnummer, en række identifikationsnumre og hertil en brugsartskode, som giver mulighed for at skelne mellem fx kød- og malkekvæg.

Kvæg For kvæg er CHR blevet udbygget, og er nu et register med enkeltdyrsoplysninger, hvor alder og køn samt brugsart (fx malkekvæg eller kødkvæg) er kendt for hvert enkelt dyr.

Kvægdatabasen, der er en brancheejet database, er et stort system, som i overvejende grad betjener kvægbrugerne med henblik på optimering af driften.

CHR opdateres via Kvægdatabasen på basis af ugentlige indberetninger fra bedrifterne med til- og afgang af dyr og oplysninger om leverandører og aftagere. Endvidere bliver afgang af slagtedyrv verificeret af slagterierne og de selvdøde dyr af destruktionsanstalterne. CHR indeholder tillige oplysninger om eksporten af levende dyr samt alle slagtede dyr, herunder oplysninger om de økologiske slagtninger.

Fra skema til registerudtræk

Danmarks Statistik undersøgte tidligt mulighederne for at anvende oplysningerne i CHR til bestandsopgørelser for kvæg. Efter indførelsen af enkeltdyrsregistreringen blev datakvaliteten så god, at disse oplysninger siden 31. december 2000 er anvendt af Danmarks Statistik til opgørelse af kvægbestanden. Danmarks Statistik foretager opgørelser hvert kvartal samt i forbindelse med den årlige landbrugs- og gartneritælling, hvor bedrifterne skal indberette bedriftens CHR-nummer.

Til trods for forskellige identifikationsoplysninger i CHR er det p.t. ikke muligt fuldt ud at identificere det økologiske kvæg. Statusoplysninger for de øvrige dyrearter er forbundet med meget betydelig usikkerhed.

Med den fremtidige stærkere koordination og anvendelse af CHR, kan det forventes, at kvaliteten af oplysningerne vil blive stadig bedre og måske fremover gøre det muligt at erstatte andre husdyropgørelser end kvæg.

Kvægslagtninger

Til trods for ovenstående problemer er det i dag muligt at identificere antallet af økologiske slagtninger inklusiv dyrenes vægt. Oplysninger anses for fuldt dækkende.

2.1.3 Fødevarøkonomisk Institut

<i>Regnskabsstatistik</i>	Fødevarøkonomisk Institut har siden 1997 gennemført en regnskabsstatistik for økologisk jordbrug. Statistikken udarbejdes efter samme retningslinier som instituttets øvrige regnskabsstatistikker inden for jordbrugsområdet.
<i>Delpopulation</i>	Statistikken er baseret på en delpopulation af økologiske jordbrug. I 2001 omfattede stikprøven 2.492 bedrifter, som ifølge Plantedirektoratet havde en autorisation som økologisk jordbrug i maj 2001, og hvor det omfattede areal udgjorde mindst 10 ha, eller hvor jordbrugsaktiviteten svarede til en økonomisk størrelse på mindst 8 Europæiske Størrelses Enheder (ESE). Produktionsmæssigt dækker delpopulationen skønsmæssigt 98 pct. af den samlede primære produktion. I 2001 er der ikke medtaget bedrifter som Plantedirektoratet klassificerer som en blanding af økologisk og konventionel drift. Endvidere medtages heller ikke de bedrifter, hvor der er mere end 75 pct. afvigelse i arealoplysningerne i Plantedirektoratet og i Danmarks Statistiks registre. Stikprøven var i 2001 på 308 regnskaber, hvilket svarer til 12 pct. af delpopulationen. Ved opregning tildeles regnskaberne vægte, så de repræsenterer det samlede antal økologiske jordbrug på 10 ha og derover.
<i>Indhold</i>	Statistikken giver meget detaljerede oplysninger om driftsresultatet for økologiske bedrifter fordelt på en række væsentlige regnskabsmæssige variable samt sammenligning mellem økologiske og konventionelle bedrifter. Endvidere opgøres driftsgrensresultater for de mest betydende økologiske produktioner, som fx korn, grovfoder, malkekvæg. Også her sammenlignes resultaterne med tilsvarende konventionel produktion.

2.1.4 Danmarks Statistik

<i>Landbrugs- og gartneritælling</i>	Danmarks Statistik gennemfører årligt en landbrugs- og gartneritælling, hvor den seneste tælling er gennemført pr. 3. maj 2002.
<i>Afgrænsning af population</i>	Tællingen har siden 1983 omfattet samtlige bedrifter med mindst 5 ha dyrket areal (herunder gartneriafgrøder) samt bedrifter med mindre end 5 ha, hvis bedriftens samlede standarddækningsbidrag er på mindst 3.000 ERE i 1980-priser. Standarddækningsbidraget er opgjort på grundlag af gennemsnitsdækningsbidrag pr. hektar eller pr. dyr. Forhøjelsen fra og med 1983 af den nedre grænse for dækningsbidraget betyder skønsmæssigt, at ca. 7.500 små bedrifter svarende til ca. 12 pct. af samtlige landbrugs- og gartneribedrifter ikke er omfattet af tællingen. Disse bedrifters landbrugsproduktion udgør dog skønsmæssigt under ½ pct. af den samlede landbrugsproduktion.

Tællingerne i 1989 og 1999 er gennemført som totaltællinger; mens tællingerne i 1990-98 og 2000-2002 er gennemført som stikprøvetællinger, hvor 25-35 pct. af landbrugs- og gartneribedrifterne medvirkede. Den næste totaltælling forventes gennemført i 2009.

Indhold af tælling Ved landbrugs- og gartneritællingen indsamles et sæt faste oplysninger hvert år samt et skiftende antal oplysninger, der belyser et specielt emne:

1. Bedriftens samlede areal inkl. tilforpagtet areal
2. Arealanvendelse inkl. bl.a. oplysninger om grøntsager, frugt og bær
3. Antal dyr på tællingsdagen
4. Skiftende ad hoc oplysninger.

ad. 2 Bedrifter, der har indsendt oplysninger om hektarstøtte til Direktoratet for FødevarerErhverv (se 2.1.1), skal ikke indberette afgrødetype for landbrugsafgrøder.

ad. 3 Hvis en bedrift har kvæg indberettes CHR-nummer (se 2.1.2), hvorefter oplysningerne indhentes i Centralt HusdyrbrugsRegister.

ad. 4 Disse oplysninger omhandlede i 2001 anvendelse af maskiner på bedriften samt opbevaring af husdyrgødning. I 2002 samarbejde mellem landbrugsbedrifter, og endelig vil der i 2003 blive indsamlet oplysninger om arbejdskraft, andre aktiviteter på bedriften som fx landboturisme samt visse miljøspørgsmål.

Landbrugets BedriftsRegister (LBR)

Oplysningerne i landbrugs- og gartneritællingen indgår som opdateringsgrundlag for Landbrugets BedriftsRegister (LBR), som igen er udtræksgrundlaget for de øvrige tællinger inden for landbrugstatistikområdet.

LBR danner udgangspunkt for størstedelen af tællingerne inden for landbrugsstatistikens område. Det drejer sig bl.a. om:

- Det samlede høstudbytte (årlig)
- Svinebestanden (4 gange om året)
- Grøntsager på friland (totaltælling på ad hoc basis)
- Bærtælling (totaltælling på ad hoc basis)
- Frugttræplantagetælling (totaltælling på ad hoc basis)
- Væksthustælling (totaltælling på ad hoc basis)

Høst af grovfoder

Med hensyn til høst af grovfoder giver en nylig skemarevision mulighed for at beregne høstudbytte for de mest udbredte økologiske grovfodertyper. Opgørelsen vil dog være behæftet med betydelig usikkerhed.

2.1.5 Andre kilder

Indvejet mælk

På kvartals- og årsbasis modtager Danmarks Statistik oplysninger fra Mejeriforeningen om mængden af indvejet mælk. Som følge af mælkekvoteordningen må indberetningen anses for at være fuldt dækkende, idet samtlige mejerier er forpligtet til at indberette mængden af indvejet mælk til Mejeriforeningen.

Konsumæg Fødevaredirektoratet indsamler oplysninger om salg af konsumæg til autoriserede ægpakkerier. Oplysningerne opgøres i kg og opgøres i forskellige produktionsformer herunder også æg, der er produceret økologisk.

2.2 Oplysninger om forarbejdning og salg

I modsætning til oplysninger på bedriftsniveau findes der i dag kun få dækkende oplysninger vedrørende forarbejdning og engrossalg af økologiske produkter. Som følge deraf indeholder afsnittet først og fremmest informationer om potentielle muligheder for nye informationer.

2.2.1 Fødevaredirektoratet

Fødevarer Som nævnt i afsnit 2.1.1 er det Plantedirektoratet, der autoriserer og kontrollerer den økologiske produktion, der foregår på bedrifterne, hvorimod det er Fødevaredirektoratet, der administrerer reglerne i økologifordningen om økologiske fødevarer, dvs. produkter, der er beregnet til human ernæring jfr. *Vejledning om økologiske fødevarer. Fødevaredirektoratet. December 1999.*

Udgangspunktet for anvendelsen af reglerne er som nævnt fødevarer, og grænsen er trukket således, at *dyr, der er leveret til slagtning*, regnes som fødevarer fra det tidspunkt dyrene bliver pålæst transport til slagteriet.

Virksomheder, der tilbereder, herunder fx emballerer og mærker økologiske fødevarer, er omfattet af økologikontrollen.

Tilberedning Ved tilberedning forstås følgende aktiviteter:

- Slagtning
- Forarbejdning
- Konservering
- Emballering
- Sortering af ikke-færdigpakkede varer
- Mærkning, herunder ændringer i mærkning, der henviser til den økologiske produktionsmetode.

Emballering Ved emballering forstås både første emballering og omemballering, dvs.:

- Den første emballering af selve produktet, uanset om dette er detail- eller bulkemballering
- Hvis der sker en ombrydning af emballager, således at fødevarer ikke længere opfylder økologikravene til lukning og mærkning ved

transport, skal der altid efterfølgende ske en emballering og/eller økologimærkning, såfremt fødevaren en gros forhandles som økologisk.

Der er derimod ikke tale om emballering ifølge reglerne ved:

- Opbrydning af transportemballage, og en eventuel deling af partiet, hvis partiet består af færdigpakkede fødevarer eller enheder, som hver især opfylder økologikravene til lukning og mærkning ved transport
- Ekstra emballering af allerede færdigpakkede fødevarer
- Indpakning, der sker i kundens påsyn.

Fødevareregionerne kontrollerer

Før en virksomhed kan påbegynde de anmeldte aktiviteter, skal der udstedes en såkaldt økologirapport af én af de 11 fødevareregioner. I rapporten præciseres det, hvilke økologiske produkter/produktkategorier virksomheden må producere, samt hvorledes produktionen skal foregå. Økologirapporten består af virksomhedens beskrivelse af de anmeldte aktiviteter samt procedurer, der har til formål, at økologireglerne overholdes.

De kontrollerede virksomheder registreres i Fødevedirektoratet med CVR-nummer. Fra CVR-registeret hentes oplysninger om branche (NACE). I en række tilfælde er branchekoden ikke tilstrækkelig detaljeret, og yderligere specifikationer tilføjes (A-B-C-..). I andre tilfælde har det været hensigtsmæssigt at slå branchekoderne sammen.

Det er op til den enkelte producent at drage omsorg for, at produktionen foregår efter de retningslinier, der er beskrevet i økologirapporten, samt at opstille egenkontrolprocedurer, der sikrer at reglerne overholdes. Det er de enkelte fødevareregioner, der vurderer om procedurerne er tilstrækkelige, inden der udstedes en økologirapport. Det er bl.a. overholdelse af disse procedurer, der bliver kontrolleret af fødevareregionerne ved besøg på virksomheden.

Ved kontrollen kontrolleres bl.a. stikprøvevist balancer:

- Inden for den enkelte virksomhed
- Mellem virksomheder
- Mellem virksomhed og landmand

Ikke alle detailbutikker er omfattet af kontrollen

Det er ikke alle detailbutikker, der sælger økologiske fødevarer, som er underlagt Fødevedirektoratets økologikontrol. Det drejer sig om butikker, der forhandler færdigpakkede økologiske fødevarer som fx supermarkeder, samt butikker, der forhandler økologiske fødevarer i løssalg som fx grønthandlere. I forbindelse med fødevareregionernes almindelige tilsyn udføres der stikprøvekontrol af bl.a. mærkning og dokumentation for, at fødevarerne er økologiske.

I Fødevarerdirektoratet findes et opdateret register over økologikontrolerede virksomheder. Februar 2003 er der ca. 650 virksomheder under økologikontrol.

Hverken lokalt i de 11 fødevareregioner eller centralt i Fødevarerdirektoratet foretages der registrering af mængder eller værdi af de producerede/oparbejdede produkter. Disse oplysninger findes udelukkende i de enkelte virksomheder.

2.2.2 Danmarks Statistik

<i>Varestatistik</i>	Danmarks Statistik gennemfører kvartalsvis en statistik, der belyser industriens varesalg opgjort i mængde og værdi.
<i>Population</i>	Statistikken omfatter alle industrifirmaer med mindst 10 fuldtidsbeskæftigede, samt faglige enheder med industribranche i ikke-industrielle firmaer, som har mindst 10 fuldtidsbeskæftigede. Populationen udvælges på basis af antal beskæftigede to år før undersøgelsesåret.
<i>Enhed</i>	<p>Indberetningsenheden er den faglige enhed (Kind of Activity Unit). Ved den faglige enhed forstås summen af de arbejdssteder, der henregnes under samme økonomiske aktivitet (branche). Omsætning opgøres i løbende priser som salgs- eller fakturaværdier eksklusiv moms og punktafgifter, men inklusiv pristilskud (fx eksportstøtte). Fakturerede rabatter er fratrukket. Den samlede omsætning kan opdeles i forskellige omsætningstyper:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Salg af egne varer, dvs. varer, som virksomheden selv har tilvirket, behandlet eller samlet – Opstillingsarbejde for andre, dvs. arbejde udført for andre virksomheder, hvor disse selv ejer de maskiner o. lign., som opstillingsarbejdet vedrører – Reparationsarbejde for andre, dvs. reparation af maskiner o. lign. for andre virksomheder, hvor disse ejer maskinen, og hvor den reparerende virksomhed kun leverer arbejdskraft og eventuelle hjælpstoffer – Lønarbejde for andre, dvs. arbejde udført for andre virksomheder, hvor disse selv leverer råmaterialet, og hvor den lønarbejdende virksomhed kun leverer arbejdskraft og eventuelle hjælpstoffer. – Salg af handelsvarer, dvs. køb og videresalg uden egentlig forarbejdning – Anden omsætning, fx indtægter fra licenser, provisioner, know how, udlejning af materiel mv.

Når mængdeoplysninger skal angives i vægt, er det varens nettovægt inkl. vægten af den emballage, hvori varen normalt sælges i detailhandelen, hvorimod forsendelsesemballage ikke medtages.

I opdelingen af varer findes ingen opdeling i økologiske og ikke-økologiske varer.

Branche Varestatistikens branchegruppering er den 6-cifrede nomenklatur, Dansk Branchekode 1993 (DB93). DB93 er baseret på NACE-branchenomenklaturen, som er EU's fælles branchekode. DB93 indeholder 267 industribrancher. Fra 1. januar 2003 anvendes den udvidende branchekode DB03.

2.2.3 Andre kilder

Mejeriforeningen Danmarks Statistik modtager kvartalsvis mængdeoplysninger for den økologiske produktion af mælk, smør og ost fra Mejeriforeningen. Oplysningerne dækker udelukkende medlemmer af foreningen, og Danmarks Statistik er vidende om, at tre mejerier, der producerer økologiske fødevarer, ikke er medlem af Mejeriforeningen.

2.3 Udenrigshandel

Som nævnt i afsnit 2.1.1 og afsnit 2.2.1 skal en virksomhed godkendes til at handle med økologiske produkter. Dette gælder også, hvis der er tale om handel over den danske grænse, dvs. import og eksport.

Import Ved import inden for Plantedirektoratets ressort skelnes der mellem:

1. Indførsel fra EU-lande samt EØS-landene: Norge, Island og Schweiz
2. Import fra tredjelande.

ad. 1 Ved import fra disse lande skal der foreligge dokumentation for, at sælgeren er omfattet af økologikontrol af et godkendt kontrolorgan i sælgerens hjemland, samt en original faktura fra sælger, hvoraf partiets økologiske status fremgår. Indførslen skal ikke anmeldes til Plantedirektoratet.

ad. 2 Ved import fra lande, der ikke er nævnt under punkt 1, skal et parti økologiske produkter anmeldes til Plantedirektoratet inden indførsel til Danmark.

Eksport Virksomheder, der er autoriseret til økologisk produktion eller salg, kan frit eksportere sine produkter. Plantedirektoratet kan efter anmodning fra virksomheden udstede en erklæring om, at et parti er produceret på en autoriseret virksomhed/primær bedrift.

Inden for Fødevardirektoratets ressortområde er der tilsvarende parallelle regler for import og eksport, dog skal import af økologiske fødevarer fra Norge, Island og Schweiz ligeledes anmeldes til Fødevardirektoratet.

I forbindelse med import fra tredje lande har Plantedirektoratet siden november 2002 kopier af eksportcertifikatet, der indeholder oplysninger om produkt og mængde.

Fødevarerdirektoratet opsamler ikke mængdemæssige oplysninger om import fra tredjelande, men registrerer udelukkende de tilladelser, der gives til import af fødevarer direkte fra tredjelande til Danmark. Endvidere ekspederer Fødevarerdirektoratet de kontrolattester, der følger de importerede partier fra tredjelande.

2.3.1 Danmarks Statistik

Danmarks Statistik udarbejder månedlig statistik over Danmarks handel med udlandet. Der findes to indsamlingssystemer alt efter om handelen foregår med EU-lande eller lande uden for EU, de såkaldte tredje lande.

Handel inden for EU

Handelen mellem Danmark og de øvrige EU-lande udarbejdes på basis af indberetninger fra danske virksomheder med samlet årlig vareimport og/eller vareeksport på henholdsvis 1,5 mio. kr. og 2,5 mio. kr. Der modtages månedligt indberetninger fra ca. 10.000 virksomheder.

For hver varestrøm (import eller eksport) indsamles følgende statistiske oplysninger:

- Varekode i henhold til Den Kombinerede Nomenklatur (KN)
- Partnerland (import = afsendelsesland, eksport = bestemmelsesland)
- Transaktionsart
- Fakturaværdi i hele kr.
- Nettovægt i hele kg og/eller supplerende enhed, fx liter, stk.

Handel med tredje lande

Handelen mellem Danmark og ikke-EU-lande udarbejdes på basis af indberetninger til ToldSkat i forbindelse med ind- og udførsel af varer til/fra Danmark fra/til ikke-EU-lande. Statistikken er totaldækkende, idet alle transaktioner skal angives. For mindre transaktioner under den statistiske tærskel (7.500 kr. og 1.000 kg) kan anvendes en forenklet angivelse.

For hver varetransaktion (import eller eksport) indsamles følgende oplysninger, som finder anvendelse i udenrigshandelsstatistikken:

- Varekode i henhold til Den Kombinerede Nomenklatur (KN) eller TARIC (kun import)
- Partnerland (oprindelsesland/afsendelsesland i importen, bestemmelsesland i eksporten)
- Procedurekode
- Statistisk værdi i hele kr. (cif i importen og fob i eksporten)
- Nettovægt i hele kg
- Evt. supplerende enhed, fx liter, stk.
- Transportform ved grænsen.

Endvidere indsamles en række oplysninger, der primært anvendes til fiskale formål.

Det statistiske udenrigshandelssystem er således ganske omfattende og kompliceret, og indsamlingen i de enkelte EU-lande er reguleret af rådsforordninger. Til trods for at den anvendte varenomenklatur er meget detaljeret, findes der ingen opdeling af økologiske og ikke-økologiske produkter.

2.3.2 Økologisk landsforening

Økologisk Landsforening har i de senere år gennemført undersøgelser af den årlige eksport af økologiske fødevarer. Den første undersøgelse vedrørte eksporten i 2000.

Undersøgelsen tager udgangspunkt i Fødevaredirektoratets senest opdaterede liste over økologikontrollerede virksomheder. Denne liste blev i 2001 kombineret med Økologisk Landsforenings overblik over producenter samt telefoniske forespørgsler, reduceret til en liste med 89 virksomheder, der herefter blev kontaktet. 78 virksomheder udfyldte og returnerede skemaer.

Økologisk sortiment Selve skemaet består af 16 spørgsmål, hvor et spørgsmål belyser det økologiske sortiment i følgende kategorier:

- Bageriprodukter, også frosne
- Konfekturer
- Æg, herunder ægprodukter
- Mejeriprodukter
- Kød, charcuteri
- Frugt også marmelader
- Grønt, frisk og frossen
- Cerealier
- Drikkevarer
- Desserter
- Ingrediens eks. Krydderi
- Anden kolonial

De øvrige spørgsmål vedrører bl.a. økologiens rolle og tyngde i virksomheden, eksportværdi, eksportkanaler, eksportbarrierer, forventninger til eksportsalget i det kommende år.

2.4 Endelig anvendelse

Et produkt kan blive produceret som økologisk; men det er ikke sikkert, at produktet bliver videresolgt som økologisk. Der findes flere eksempler på denne problematik som fx:

- Der bliver i øjeblikket indvejet mere økologisk produceret mælk hos mejerierne, end det er muligt for mejerierne at sælge som økologisk
- Ikke alle udskæringer fra en økologisk okse bliver solgt som økologisk.

Svind fra jord til bord

Derudover foregår der svind/kassation i de forskellige led fra jord til bord, så hvis man derfor ønsker informationer om det endelige konsum af økologiske produkter, er det nødvendigt at få oplysningerne tættere ved det egentlige forbrug.

Der findes forskellige muligheder for datafangst:

- Detailomsætning
- Gårdsalg – abonnementsordninger
- Storkøkkensektoren
- Forbrugerundersøgelser
- Kostundersøgelser

2.4.1 Detailomsætning

Danmarks Statistik

Danmarks Statistik har siden 1939 indsamlet og beregnet detailomsætningsindeks, og i dag beregnes der indeks for 49 branchegrupper. I tællingen deltager samtlige detailvirksomheder med mere end 10 mio. kr. inkl. moms i årlig omsætning samt en stratificeret stikprøve for virksomheder med en årlig omsætning i intervallet 2,5 – 10 mio. kr. Danmarks Statistik skønner, at indberetningerne fra detailvirksomheder i gruppen *Fødevarer og andre dagligvarer* dækker 85 pct. af omsætningen i denne gruppe. Undersøgelsen gennemføres seks gange årligt. Der skelnes ved indsamlingen ikke mellem økologiske og ikke-økologiske varer.

AC-Nielsen

Analyse instituttet AC-Nielsen har via produktet ScanTrak indhentet scanningsbaserede data fra de forskellige kæder i den danske dagligvarehandel, hvorved det er muligt at skelne mellem økologiske og ikke-økologiske produkter. Ekspertter inden for området skønner, at oplysningerne gav et pålideligt estimat af detailomsætningen herunder også omsætningen af økologiske produkter. Fra 2003 er der flere af de store kæder, der ikke længere ønsker at deltage i undersøgelsen.

2.4.2 Gårdsalg - abonnementsordninger

Der er en gammel tradition for, at en del fødevarer bliver solgt direkte fra den enkelte bedrift til forbruger. Det vurderes, at omfanget af dette salg samlet set er af mindre betydning; men for økologiske produkter har denne form for afsætning nok en væsentlig større betydning end for konventionelle produkter.

Abonnementsordninger

En anden form for salg af fødevarer uden om detailhandelen er de forskellige abonnementsordninger, hvor enten den enkelte bedrift eller mellemhandler leverer en kasse med fødevarer direkte til forbruger. Som det er tilfældet med gårdsalg skønnes det, at disse ordninger i overvejende grad sælger økologiske produkter.

2.4.3 Storkøkkensektoren

Fødevedirektoratet skønner, at der hver dag serveres ½ mio. måltider i kantiner og ½ mio. måltider på plejehjem, daginstitutioner og lignende. Hvor stor andel af disse måltider, der er økologiske, vides ikke.

IFAU

Institut for Fødevestudier & Agroindustriel Udvikling – IFAU gennemførte i 2002 i kortlægning af den danske cateringssektor med det formål at belyse sektorens struktur, nøgletal, indkøbsværdi og indkøbsstruktur fordelt på følgende hovedsegmenter:

- Offentlig forplejning (forsvaret, kriminalforsorgen, hospitaler, plejehjem, madudbringning, børneinstitutioner og døgninstitutioner)
- Den kommercielle sektor (hoteller, restauranter, fast food ud salg, salg af måltider til rejsende – tog, fly, færges og biler)
- Kantiner i offentlige og private virksomheder.

Økologiske levnedsmidler er ikke inddraget i den seneste rapport; men forventes inddraget i en kommende opdatering.

2.4.4 Forbrugerundersøgelser

Såvel Danmarks Statistik som private analyseinstitutter indsamler en række informationer om forbrug i de enkelte husstande. En række af disse informationer vedrører økologi.

GfKs forbrugerpanel

GfK har i de senere år gennemført en panel-survey, hvor respondenterne indsender kasseboner ved køb af varer. GfK regner med at dække ca. 2/3 af de varer, der er omfattet af Ø-mærket. Panelet omfatter i øjeblikket 2.000 husstande, men forventes at blive øget til det dobbelte i nær fremtid. Undersøgelsen er et nyttigt redskab ved analyser af hvilke husstande, der køber hvilke økologiske produkter, hvorimod GfK skønner, at undersøgelsen næppe kan give et retvisende billede af det samlede økologiske konsum i forbrugerledet fordelt på forskellige varekategorier. De indsamlede oplysninger sælges til forskellige kunder bl.a. Økologisk Landsforening.

*Institut for
Konjunktur-Analyse*

Institut for Konjunktur-Analyse har siden efteråret 1995 fire gange om året spurgt til husstandenes planer om køb af økologiske fødevarer fordelt på forskellige levnedsmiddelgrupper.

Jysk Analyseinstitut

Jysk Analyseinstitut har i 1999 og 2002 gennemført en kortlægning af de danske fødevarerforbrugere, hvor der medtages nogle spørgsmål om holdninger til og forbrug af økologiske fødevarer.

*Miljøvaner
og økologi*

Ligeledes har Danmarks Statistik siden 1998 årligt gennemført en undersøgelse om familiernes miljøvaner herunder en belysning af motiver, købshyppighed og betalingsvillighed i relation til økologiske varer.

*Danmark Statistiks
forbrugsundersøgelse*

Danmarks Statistik gennemfører løbende indsamling af data til forbrugerundersøgelsen. Undersøgelsens formål er at belyse de private husstandes samlede økonomiske forhold, og undersøgelsen har dermed karakter af at være såvel en levevilkårsbelysende statistik som en økonomisk statistik.

I undersøgelsen, der er en stikprøveundersøgelse, indgår tre hoveddatakilder: Et omfattende interview med de deltagende husstande, en detaljeret regnskabsføring og endelig registerbaserede oplysninger. I den detaljerede regnskabsføring fører husstandene regnskab over en to ugers periode over alle udgifter. Der indsamles ikke mængdeoplysninger, og der skelnes ikke mellem økologiske og ikke økologiske produkter. Da undersøgelsen er ganske omfattende, er der heller ikke planer om at ændre disse forhold.

2.4.5 Kostundersøgelser

Hvis man ønsker detaljerede oplysninger om levnedsmiddelindtag på individniveau, og ikke er tilfreds med mere summariske oplysninger for husstandens indtag, er det nødvendigt at indsamle individdata.

*Fødevarer-
direktoratet*

I 2002 publicerede Fødevarerdirektoratet resultater fra den tredje landsdækkende kostundersøgelse. Undersøgelsen gennemføres som løbende dataindsamling blandt personer i alderen 4 - 75 år. Den første dataindsamlingsrunde blev afsluttet i december 2002 med deltagelse af 4.000 personer. Herefter vil dataindsamlingen fortsætte i et mindre omfang med omkring 1.000 personer pr. år.

Ved dataindsamlingen gennemføres først et personligt interview, hvor der indsamles forskellige baggrundsoplysninger, hvorefter respondenterne skal registrere alt, hvad der spises og drikkes i en syv-dages periode. Endvidere registreres varighed og intensitet af fysisk aktivitet under arbejde og i fritiden ligeledes i en syv-dages periode.

*Meget detaljerede
oplysninger*

I kostundersøgelsen indsamles der detaljerede oplysninger for mere end 150 levnedsmidler. Der er dog ingen oplysninger om økologiske produkter, og heller ingen planer om at inddrage dette.

2.5 Priser

Indledning Hvis en prisstatistik skal være informativ og anvendelig til markeds-
overvågning er det nødvendigt, at der indsamles og publiceres oplysninger på månedsbasis. I øjeblikket indsamler en række erhvervs- og interesseorganisationer samt Fødevarerøkonomisk Institut en række prisoplysninger. Ligeledes vil prisoplysninger indirekte fremgå af fx Fødevarerøkonomisk Instituts *Regnskabsstatistik for økologisk jordbrug* og den økologiske regnskabsstatistik, der udarbejdes af Landbrugets Rådgivningscenter. Oplysningerne er indsamlet efter forskellige metoder, fx er nogle oplysninger kun dækkende for et geografisk område, mens andre er vejede, så oplysningerne er dækkende for hele landet. Så et yderligere kriterium for, at et prissystem kan være repræsentativt og generelt anvendeligt, er, at data fremkommer ved ensartede principper sådan, at der er sammenlignelighed med eksisterende prisinformationer. Dette kræver etablering af et konsistent indsamlingssystem, herunder identificering af nye respondenter.

Sammenfattende vil det betyde, at hvis der ønskes sammenlignelighed med Danmarks Statistiks generelle prisstatistik, vil der i en række tilfælde være behov for at udvide respondentkredsen.

Producentled Inden for producentledet skelnes der mellem to typer priser:

1. Priser på produktionsfaktorer
2. Priser på salgsprodukter.

ad 1. En række produktionsfaktorer vil have identiske priser uanset om en bedrift drives økologisk eller konventionelt som fx priser på traktorer, diesel, vedligeholdelse, tjenesteydelser mv. Der er dog en række produktionsfaktorer, hvor der er forskel, her især fodermidler. Aktørerne på markedet findes imidlertid inden for den generelle foderstofbranche, som er bekendt med Danmarks Statistiks principper og behov.

ad 2. De væsentligste kilder til priser på salgsprodukter er identificeret, men der vil være særlige vanskeligheder ved at belyse aktuelle priser for økologiske produkter. Fx vil den endelige afregningspris i mange tilfælde være afhængig af, om det er muligt fx for slagteriet at afsætte kødet som økologisk eller for mejeriet at afsætte mælken som økologisk.

Producentpriser Fødevarerøkonomisk Institut har i de senere år indsamlet og publiceret prisoplysninger for en række økologiske produkter i producentledet bl.a. priser på økologiske æg, gulerødder, porer.

Engrospriser For engrosprisernes vedkommende vil det ligeledes være nødvendigt at undersøge sektoren nærmere; men som følge af en række specialprodukter inden for den økologiske sektor vil det være nødvendigt at udvide indsamlingen.

Forbrugerpriser Siden januar 2001 har Danmarks Statistik månedligt offentliggjort forbrugerpriser for otte udvalgte økologiske produkter baseret på dataindsamlingen til forbrugerprisindekset. Det drejer sig om:

- Sødmealk
- Letmealk
- Skummetmealk
- Æg, str. L
- Gulerødder
- Kartoffler
- Hakket økseød med max. 12 pct. fedt
- Hakket svineød med max. 12 pct. fedt.

3. Forslag til ny økologisk statistik

3.0 Indledning

*Mange behov –
mange muligheder*

Som det fremgår af de forrige afsnit, er der mange behov men også mange potentielle muligheder for udvidelse af den statistiske belysning af det økologiske område. Med udgangspunkt i de foregående afsnit vil dette afsnit gennemgå de forskellige muligheder for udbygningen af den statistiske dækning, samt til sidst i afsnittet komme med forslag til prioritering af aktiviteter i fase 2 i dette projekt.

3.1 Forslag – bedrifter og primær produktion

*Centralt
HusdyrbrugsRegister*

Centralt HusdyrbrugsRegister (CHR) indeholder oplysninger om samtlige dyr. Oplysningerne er p.t. kun valide for kvægs vedkommende. Det er ikke umiddelbart let at identificere økologiske dyr via CHR; men det kan undersøges, hvorledes disse oplysninger kan nyttiggøres på bedriftsniveau. Umiddelbart vurderes det, at arbejdet er ganske omfattende; men samtidigt at der via registeret kan fremkomme mange væsentlige nye informationer uden, at dette betyder en stigning i bedriftenes respondentbyrde. Alternativt foreslås det, at der i indberetningerne til Plantedirektoratet skal medtages statusoplysninger tidsmæssigt svarende til Danmarks Statistiks årlige landbrugs- og gartneritælling.

Høstudbytte

Høstudbytte af økologisk korn, raps og bælgssæd ved samkøring af Plantedirektoratets register med Danmarks Statistiks årlige høsttælling. Hvis dette etableres, kræves der en overrepræsentation af økologiske bedrifter i høsttællingen. Desuden kan der være et behov for en udvidelse af skemaet for at tilgodese de økologiske produktionsformer som fx blandssæd og specielle proteinafgrøder.

*Struktur-
oplysninger*

Økologi bliver ikke specifikt belyst i Danmarks Statistiks årlige landbrugs- og gartneritælling, idet de økologiske bedrifter indgår på linie med de konventionelle ditto; men ved samkøring med Plantedirektoratets registre er det muligt at få en række nye informationer. De økologiske bedrifter kan således belyses mere detaljeret, end det hidtil er gjort i henseende til struktur, husdyr, arealanvendelse, høstudbytte, arbejdskraft m.m.

3.2 Forslag – forarbejdning og engrossalg

Foderstoffer

Der er ganske få aktører på det danske foderstofmarked, og det vil med en mindre indsats være muligt at få indberetninger for såvel økologiske som konventionelle foderstoffer.

*Forarbejds-
ningsledet*

Yderligere kunne den økologiske produktion i forarbejdningsledet belyses via en udvidelse af Danmarks Statistiks varestatistik evt. som en ny tælling for de virksomheder, der er autoriserede af Plante- og Fødevaredirektoratet. En udvidelse af varestatistikken med en yderligere

opdeling af de anvendte varekoder vil betyde en væsentlig forøgelse af erhvervets respondentbyrde.

3.3 Forslag – udenrigshandel

Ikke del af den løbende statistik

Som det er tilfældet med varestatistikken, findes der heller ikke i Danmarks Statistiks udenrigshandelsstatistik særlige varekoder for økologiske produkter. Inden for EU er der overvejelser om at inkludere økologiske produkter i den generelle udenrigshandelsstatistik mellem medlemslandene jfr. bilag 4; men det vurderes at disse planer ikke vil blive gennemført inden for overskuelig tid.

Nyt indsamlingssystem er nødvendigt

Det er således ikke umiddelbart muligt at integrere den økologiske import og eksport i den løbende udenrigshandelsstatistik; og det er derfor nødvendigt at oprette et nyt indsamlingssystem. Populationen for et sådant system kunne tage udgangspunkt i de autoriserede virksomheder i Plante- og Fødevarerdirektoratet. Ved at kombinere disse virksomheder med oplysninger i den løbende udenrigshandelsstatistik vil det være muligt at danne en population, der dækker størstedelen af den økologiske udenrigshandel.

Ny klassifikation

For at begrænse virksomhedernes respondentbyrde bør der i et samarbejde med erhvervene udarbejdes en ikke for omfattende klassifikation af økologiske fødevarer.

3.4 Forslag - endeligt forbrug

1. Detailhandel

Danmarks Statistik udarbejder månedligt indeks for detailomsætningen med deltagelse af ca. 1.200 forretninger og butikskæder, der omsætter fødevarer. Det skønnes at udsnittet omfatter ca. 85 pct. af den samlede omsætning af fødevarer. En mulighed for at belyse detailomsætningen af økologiske varer, er en årlig udsendelse af skemaer til disse ca. 1.200 forretninger og kæder, hvor der skal angives mængder og omsætning for økologiske produkter. Ved at anvende samme udsnit vil de indsamlede data blive mere pålidelige og valide, idet oplysninger om detailomsætningen fra de enkelte forretninger og kæder kan anvendes ved revision af indberetningerne.

Ny klassifikation

For at begrænse virksomhedernes respondentbyrde bør der også her udarbejdes en ikke for omfattende klassifikation af økologiske varer i et samarbejde med erhvervet. Klassifikationen bør samarbejdes med en eventuel klassifikation fra udenrigshandelen.

2. Abonnementsordninger

I de senere år er der kommet en række abonnementsordninger, der sælger økologiske fødevarer. Størrelsen af denne sektor er ikke kendt, men den er dog ikke ubetydelig, og fx omsætter *Årstiderne* for 100 mio. kr. årligt, hvilket skal sammenholdes med et årligt skønnet økologisk fødevareresalg i forbrugerledet på ca. 2.1 mia. kr.

Der findes p.t. ikke et samlet overblik over disse ordninger; men det kan undersøges om forskellige eksperter inden for områder kan udarbejde

en dækkende liste over sådanne ordninger. Undersøgelsen kunne eventuelt omfatte ordninger, der sælger såvel økologiske som konventionelle fødevarer.

Hvis dette er muligt, foreslås det, at der på ad hoc basis gennemføres undersøgelser af denne sektor. Klassifikationen af disse varer bør være identisk med klassifikationen for detailhandlen.

3. *Gårdsalg* Også inden for det direkte gårdsalg skønner eksperter, at der foregår en ganske omfattende omsætning af såvel økologiske som konventionelle fødevarer. Som det er tilfældet med abonnementsordninger, findes der så vidt vides ikke en dækkende liste over bedrifter med gårdsalg; men den kan formodentlig dannes ved hjælp af forskellige eksperter på området.

Hvis dette er muligt foreslås det, at der på ad hoc basis gennemføres undersøgelser af denne sektor. Klassifikationen af disse varer bør være identisk med klassifikationen for detailhandelen.

4. *Kantiner, plejehjem, daginstitutioner m.m.* Fødevedirektoratet skønner, at der hver dag serveres ½ mio. måltider i kantiner og ½ mio. måltider på plejehjem, daginstitutioner og lignende. En del af denne omsætning er økologisk. Umiddelbart må det anses for særdeles vanskeligt at få oplysninger om denne sektor, og hvis der ønskes oplysninger om denne sektor, skønnes det, at der forestår et ganske omfattende arbejde med at danne en undersøgelsespopulation.

3.5 Forslag – priser

I øjeblikket indsamler Danmarks Statistik priser for otte udvalgte økologiske fødevarer i detailhandelen. Der bør kunne etableres en prisindsamling for udvalgte varer i producent-, forarbejdnings-/engrosledet.

3.6 Muligheder og ønsker til udbygningen af den økologiske statistik

Som det fremgår af ovenstående, er der mange muligheder for udvidelser af den statistiske dækning af økologiområdet. Ved en samlet vurdering, hvor der indgår udtrykte behov såvel som muligheder for nye informationer, foreslår Danmarks Statistik følgende områder:

- Bedrifter*
(1) Inden for bedriftsområdet foreslås det, at der kommer en forbedring af informationer om dyr, således at det er muligt at få statusoplysninger om antallet af dyr på samme dato som Danmark Statistiks årlige landbrugs- og gartneritælling. Det skal undersøges om oplysningerne fra CHR kan anvendes, eller om der skal foretages ændringer i bedrifternes indberetninger til Plantedirektoratet.
- Bedrifter*
(2) Validering af mulighederne for at udarbejde økologisk høstudbyttestatistik på grundlag af oplysninger fra Plantedirektoratets register og Danmarks Statistiks løbende høsttælling.

<i>Bedrifter</i> (3)	Validering af de økologiske opgørelser i Danmarks Statistiks tælling om grøntsager og krydderurter på friland fra 2000 med oplysninger fra Plantedirektoratet.
<i>Forarbejdning og salg</i>	Undersøge mulighederne for indsamling af økologiske foderblandinger.
<i>Udenrigshandel</i>	Undersøge mulighederne for, at udarbejde udenrigshandelsstatistik i samarbejde med erhvervene.
<i>Endeligt forbrug</i> (1)	Undersøge mulighederne for udarbejde en detailhandelsstatistik i samarbejde med erhvervene.
<i>Endeligt forbrug</i> (2)	Undersøge mulighederne for i samarbejde med erhvervene at udarbejde en statistik over omsætningen af økologiske produkter ved gårdsalg og ved de forskellige abonnementsordninger.
<i>Priser</i>	Undersøge mulighederne for, gennem priser på et mindre antal varer at belyse en generel prisudvikling for økologiske produkter samt prisforskelle mellem økologisk og konventionel produktion. Belysningen kan enten ske for alle niveauer fra jord til bord eller i et eller flere led, jf. afsnit 2.5. En væsentlig del af arbejdet vil være at identificere de relevante respondenter samt at få viden om deres markedsandele, sådan at oplysninger kan sammenvejes til landsdækkende statistik.

3.7 Forslag til projektets fase 2

Den nærværende rapport er første fase i projektforsøget, og ifølge projektansøgningen skal der i fase 2 arbejdes videre med nogle af de anbefalinger, der er resultatet af fase 1. Fase 2 løber frem til medio 2003.

På følgegruppens sidste møde den 7. februar 2003 diskuteredes indholdet i fase 2 bl.a. på grundlag af denne rapportes afsnit 1. *Behovsanalyse for økologisk statistik*. Ud fra en samlet vurdering foreslås det, at der i fase 2 arbejdes videre med en uddybning af og forslag til statistikmodel for:

- Detailhandelsstatistik for økologiske varer,
- Udenrigshandelsstatistik for økologiske varer
- Eventuelle ad hoc undersøgelser af gård- og abonnements salg af økologiske produkter.

Parallel udvikling Som beskrevet i afsnit 2 vil det være hensigtsmæssigt, hvis detail- og udenrigshandelsstatistikken anvender identisk klassifikation af de økologiske produkter, og som følge deraf vil det være hensigtsmæssigt, hvis de to statistikområder udvikles parallelt.

Bilag 1: Projektansøgning

Økologisk statistik

R.1 Projekttitle:

Statistik: Behov og muligheder for en udvidet statistisk dækning af økologiområdet.

R.2 Formålet med projektet:

Den økologiske produktion har haft stigende betydning i de seneste år, og såvel antallet af økologiske bedrifter som omlagte arealer er steget markant i de seneste år. Tilsvarende er omsætningen af økologiske varer øget. Dette har øget behovet for en dækkende statistik for området. På denne baggrund vil projektet belyse brugerbehov, foretage en detaljeret kortlægning af eksisterende datafangstmuligheder, fremkomme med forslag m.h.t. eventuel etablering af ny dataindsamling samt give en vurdering af de hertil knyttede omkostninger.

R.3 Baggrunden for projektet:

Den økologiske jordbrugssektor har gennemgået en kraftigt vækst de seneste år. Fra at udgøre 219 bedrifter i 1988 består sektoren nu 13 år senere af ca. 3.500 bedrifter. Tilsvarende er det gået med det økologiske landbrugsareal, der i 1988 udgjorde 5.881 hektar og ca. 165.000 hektar i 2001. Det økologiske jordbrugs bruttofaktoringkomst (BFI) er i 1998 beregnet til knap 1 mia. kr. hvilket svarer til 4,5 pct. af landbrugets samlede BFI.

Administrative kilder

De væsentligste kilder, der belyser denne udvikling, er et resultat af forskellige offentlige myndigheder certificering og kontrol af den økologiske produktion, samt indsamling af regnskabsmæssige oplysninger. Det drejer sig primært om:

1. Plantedirektoratet,
2. Direktoratet for FødevarerErhverv og
3. Fødevaredirektoratet
4. Statens Jordbrugs- og Fiskeriøkonomisk Institut

ad 1. Plantedirektoratet

Plantedirektoratet skal certificere en økologisk bedrift, og i forbindelse med såvel certificeringen som kontrol af bedriften bliver der indsamlet en række oplysninger.

ad 2. Direktoratet for FødevareErhverv

Indsamler i omlægningsfasen sammen med Plantedirektoratet oplysninger om økologiske brug under omlægning.

ad 3. Fødevaredirektoratet

Fødevaredirektoratet kontrollerer kvaliteten af fødevarer og i denne sammenhæng bliver der indsamlet en række oplysninger. Af andre kilder kan nævnes det Centralt HusdyrbrugsRegister (CHR), hvor samtlige bedrifter med dyr skal indberette oplysninger om disse. For en række af dyreracer er det muligt at angive om dyret er økologisk.

ad. 4 Statens Jordbrugs- og Fiskeriøkonomisk Institut

En række data om det økologiske område er fremkommet i Statens Jordbrugs- og Fiskeriøkonomisk Instituts projekt 'Økologisk jordbrugs potentiale i en bæredygtig udvikling'. Projektet er finansieret af Direktoratet for FødevareErhverv.

Danmarks Statistik

Danmarks Statistik indsamler kun i begrænset omfang oplysninger om økologi. Dataindsamlingen kan opdeles i to grupper: Aggregerede oplysninger fra brancheorganisationer og egentlig primær dataindsamling

*Danmarks Statistik
- oplysninger fra
branche-
organisationer*

Danmarks Statistik modtager således detaljerede oplysninger på måneds-, kvartals- og årsbasis fra Mejeriforeningen vedr. bl.a. den økologiske produktion af konsummælk og ost. Fra Dansk Fjerkræråd modtages oplysninger om økologiske kyllinger.

*Danmarks Statistik
- egen indsamling*

Af egentlig primær dataindsamling har Danmarks Statistik siden 1998 årligt gennemført en undersøgelse om familiernes miljøvaner herunder en belysning af motiver, købshyppighed og betalingsvillighed i relation til økologiske varer og siden december 2000 i forbindelse med prisindsamlingen til forbruger- og nettoprisindekset indsamlet priser inden for otte varegrupper på en række økologiske produkter.

*Danmarks Statistik
- planlagte aktiviteter*

Inden for den nærmeste årrække har Danmarks Statistik planlagt følgende nye initiativer, der belyser forskellige aspekter af økologi.

Danmarks Statistik gennemfører i øjeblikket i samarbejde med Dansk Erhvervsgartnerforening og Fødevaredirektoratet en tælling, der belyser produktionen af grøntsager og krydderurter på friland i produktionsåret 2000. I forbindelse med tællingen indhentes data fra Plantedirektoratet om producenter, hvis produktion enten er fuldt omlagt til økologi eller er under omlægning. Disse oplysninger vil blive sammenkoblet med tællingens oplysninger om produktion med henblik på at opdele produktionen i konventionel og økologisk produktion.

For nærværende drøftes i EU kommissionsregi variabelisten for de forordningsbestemte strukturtællinger, der skal afholdes i 2003, 2005 og 2007. Der er i det foreliggende udkast lagt op til en bredere belysning af miljørelaterede herunder økologiske aspekter af landbrugsproduktionen.

*Danmarks Statistik
- samkøring*

Selvom Danmarks Statistik kun i begrænset omfang planlægger at indsamle yderligere oplysninger om økologi hos den enkelte producent, kan der dannes omfattende ny information og viden ved fx at samkøre den årlige landbrugs- og gartneritælling med administrative oplysninger. Metoden er blevet anvendt ved en samkøring med Plantedirektoratets register over økologiske bedrifter for året 1999 og resultatet blev en detaljeret belysning af struktur, husdyr, arealanvendelse, arbejdskraft m.m. for de økologiske bedrifter.

*Andet
- SJFI*

For regnskabsåret 1996- ff. har Statens Jordbrugs- og Fiskeriøkonomisk Institut indsamlet regnskabsstatistik for økologiske jordbrug. Forudsætningen for gennemførelsen af denne undersøgelse er oplysninger fra såvel Plantedirektoratet som Danmarks Statistiks landbrugsstatistikregister.

*Sammen-
fatning*

Den økologiske sektor er i de senere år blevet af stadig større betydning og dermed er behovet for information og officiel statistik om sektoren øget.

I øjeblikket indsamles der en række ikke videre koordinerede oplysninger af forskellige institutioner med deraf følgende risiko for dobbeltarbejde og øgning af respondentbyrden.

På denne baggrund vil projektet belyse brugerbehov, detaljeret kortlægge eksisterende datafangstmuligheder samt fremkomme med forslag m.h.t. eventuel etablering og koordinering af ny dataindsamling på såvel løbende som på ad hoc basis samt give en vurdering af de hertil knyttede omkostninger.

R. 4 Projektets nyhedsværdi

Projektet vil systematisk belyse forskellige brugergruppers behov for økologisk statistik samt skitserer realistiske muligheder for at indsamle en mere dækkende statistik på økologiområdet.

R. 5 Projektets indhold

Projektet deles op i to faser. I første fase skal der gennemføres en behovsanalyse, kortlægning af eksisterende datafangstmuligheder samt fremkomme med forslag til etablering af ny statistik via disse muligheder samt forslag til eventuel yderligere indsamling. I anden fase vil der blive gennemført en pilottest med afprøvning af indsamling af data som foreslået i fase 1. Hver fase vil have en varighed på ½ år.

Følgegruppe

Projektet vil blive tæt fulgt af en følgegruppe bestående af medlemmer fra Danmarks Statistiks Rådgivende udvalg for Landbrugsstatistik, der består af repræsentanter for Statens Jordbrugs- og Fiskeriøkonomisk Institut, Fødevarerministeriet, De danske Landboforeninger, Rådgivningsudvalget for frugt og bær, Dansk Erhvervsgartnerforening, Miljøstyrelsen, Direktoratet for FødevarerErhverv og Landbrugets Rådgivningscenter/Dansk Familie Landbrug. Følgegruppen vil blive suppleret

med repræsentanter fra den økologiske produktion samt fødevarerindustrien.

Fase 1 Formål: Formålet med fase 1 er:

1. Behovsanalyse for økologisk statistik
2. Detaljeret kortlægning af eksisterende datafangstmuligheder
3. Fremkomme med forslag til eventuel yderligere dataindsamling

Det forventede resultat vil være:

4. Forslag til ny økologisk statistik

ad 1.
*Behovsanalyse for
økologisk statistik*

Efterhånden som den økologiske produktion får en stadig større betydning vokser behovet for viden på området. I denne fase vil der blive indhentet oplysninger om hvilke behov/ønsker forskellige grupper i det danske samfund har til en kommende udbygning af den økologiske statistik. Der vil blive foretaget interviews med repræsentanter fra:

- de primære erhverv
- den forarbejdende industri
- statsadministrationen, herunder direktorater
- forbrugerorganisationer
- relevante forskningsinstitutioner samt
- relevante erhvervsorganisationer

ad 2.
*Detaljeret
kortlægning af
eksisterende
datafangst-
muligheder*

Det danske landbrug er et gennemreguleret erhverv, hvor mange forskellige myndigheder jævnligt har kontakt med såvel økologiske landmænd som virksomheder, der forarbejder den økologiske produktion. En række af disse myndigheder vil allerede være i besiddelse af en række relevante oplysninger, der måske blot ved en mindre ændring/tilføjelse kan blive til værdifuld statistisk information. Der skal derfor foretages en grundig undersøgelse af, hvorledes forskellige offentlige myndigheder i forskellige faser kommer i kontakt med den økologiske produktion for på den måde at få afdækket potentielle kilder, der kan belyse nye områder inden for økologien. Udgangspunktet må være, at hvis en offentlig myndighed allerede er i kontakt med en relevant person eller institution, er der ingen grund til fx Danmarks Statistik kontakter samme person eller institution med stort set identiske ønsker om information. Der må foretages en koordinering mellem de forskellige offentlige myndigheder om ikke af anden grund så for at mindske indberetningsbyrden for erhvervene.

ad 3.
*Forslag til ny
økologisk statistik*

Denne del af fase 1 vil sammenfattende beskrive behov og muligheder for en udbygning af statistikken på økologiområdet. Afsnittet vil område beskrive hvorledes statistikken kan udbygges og med hvilke metoder. Metoderne til forbedring kan bl.a. være:

1. Mindre ændring af administrative rutiner
2. Koordinering mellem forskellige offentlige myndigheder
3. Ændring i brancheorganisationernes indsamlingsprocedure

4. Samkøring af registre
5. Indsamling af egentlige nye data

I fase 1 vil der slutteligt blive foretaget en prioritering af statistikbehovene vurderet ud fra relevans, omkostninger og respondentbyrde.

Publicering Vurderingerne og anbefalingerne vil blive offentliggjort i en publikation fra Danmarks Statistik med detaljerede bilag, der beskriver såvel behov for økologiske informationer som allerede etablerede datafangstmåder.

Fase 2 Formål: Formålet med fase 2 er en pilottest af nogle af de anbefalinger, der er resultatet af fase 1.

Det er ikke muligt på nuværende tidspunkt detaljeret at beskrive indholdet i denne fase, idet dette helt er afhængig af resultatet af fase 1. Allerede på nuværende tidspunkt er det Danmarks Statistiks vurdering, at der er oplagte muligheder for at iværksætte en række nye initiativer. På grundlag af rapporten detaljerede forslag, diskussioner i styregruppen samt de økonomiske muligheder vil styregruppen tage stilling til hvad pilotprojektet skal indeholde. Hvis styregruppen mod forventning ikke finder det relevant med en pilottest vil denne del af projektet selvfølgelig ikke blive iværksat.

R. 6 Forventede resultater af projektet

En rapport baseret på resultaterne fra fase 1 samt fundamentet for bedre belysning af det økologiske område i fremtiden.

Bilag 2: Afholdte møder

- 27.08.02. **Fødevedirektoratet:**
Lisbeth Landstrøm
Marianne Myrup
Robert Lind
- 28.08.02 **Direktoratet for Fødevarerhverv:**
Hans Jørgen Langfritz
Michael Clausen
- 29.08.02 **Plantevedirektoratet:**
Bjørn Finsen
Rasmus Ørnberg Eriksen
- 09.09.02 **Landbrugets Rådgivningscenter:**
Inger Bertelsen, Landskontor for Planteavl
Ole Sand Pedersen, Landskontorerne for Driftøkonomi
Erik Fog, Afdeling for Økologi
Thomas Vang Jørgensen, Afdeling for økologi
Peder Gregersen, Specialudvalget for økologi. Dansk Familielandbrug
Solvej Pedersen, Dansk Kvæg
Ole Klejs Hansen (ansvarlig for CHR)
- 09.09.02 **Forskningscenter for Økologisk Jordbrug:**
Claus Bo Andresen
- 11.10.02 **Møde i følgegruppe:**
Vøgg Løwe Nielsen, Fødevarøkonomisk Institut
Anders T. Christensen, Min. Fødevarer, Landbrug og Fiskeri
Helga Hjort Christiansen, Landboforeningerne
Bjørn Finsen, Plantedirektoratet
Holger Daugaard, Rådgivningsudvalget for Frugt og Bær
Repræsentanter fra Danmarks Statistik
- 15.10.02 **Landboforeningerne**
Helga Hjort Christiansen
- 16.10.02 **Fødevarøkonomisk Institut**
Vøgg Løwe Nielsen
- 25.10.02 **Økologisk Landsforening**
Helle Bossen
Erik Bjørn
Jens Eybye
- 20.-21.10.02 Økologi kongres. Odense
- 02.12.02 Det Økologiske Fødevareråd

07.02.03 **Møde i følgegruppe:**

Helga Hjort Christiansen, Dansk Landbrug
Patrick Søndergård, Min. Fødevarer, Landbrug og Fiskeri
Lisbeth Landstrøm, Fødevaredirektoratet
Anders Klöcker, Direktoratet for FødevareErhverv
Repræsentanter fra Danmarks Statistik.

Bilag 3: Behovsenquete

28. oktober 2002
Akt.nr. 1415

Vedr. økologisk statistik

Den økologiske produktion har haft stigende betydning i de seneste år, og såvel antallet af økologiske bedrifter som omlagte arealer er steget markant i de seneste år. Tilsvarende er omsætningen af økologiske varer øget. Dette har øget behovet for en mere dækkende statistik for området, end den der i øjeblikket indsamles og publiceres af bl.a. Plantedirektoratet, Fødevarerøkonomisk Institut og Danmarks Statistik.

På denne baggrund har Direktoratet for FødevarerErhverv bevilget penge til et projekt i Danmarks Statistik for at belyse brugerbehov, foretage en detaljeret kortlægning af eksisterende datafangstmuligheder, fremkomme med forslag mht. eventuel etablering af ny dataindsamling samt give en vurdering af de hertil knyttede omkostninger.

Projektet er godt i gang, og vi er kommet et langt stykke bl.a. mht. kortlægning af datafangstmuligheder i relation til de administrative oplysninger, der foreligger. En anden del af projektet er som nævnt en kortlægning af de brugerbehov, der foreligger angående statistik om den økologiske produktion, afsætning og anvendelse. Danmarks Statistik ønsker at rådføre sig med en række interessenter i den forbindelse, og vi vil med denne henvendelse indbyde Dem til at komme med Deres synspunkter mht. videreudvikling af statistikken vedrørende økologi.

Danmarks Statistik vil sætte pris på en besvarelse i løbet af 3 uger.

Hvis de har spørgsmål er De meget velkommen til at kontakte under-
tegnede.

Dette brev er sendt til en række interessenter. (se vedlagte bilag)

Med venlig hilsen

Poul Henning Larsen

Landbrug og Transport
Fuldmægtig
Direkte tlf.: 3917 3863
p hl@dst.dk

Bilag:

Dette brev er sendt til følgende organisationer:

AKF

Brancheudvalget for frø

Danmarks Jordbrugsforskning

Danmarks Landboudom

Danmarks Miljøundersøgelser

Dansk Erhvervsgartnerforening

Dansk Familielandbrug

Dansk Handel og Service

Dansk Industri

Dansk Pelsdyravlerforening

Danske Andelselskaber

Danske Slagterier

Danske Sukkerroedyrkere

DEG

Det Danske Fjerkræråd

Direktoratet for FødevarerErhverv

Forbrugerrådet

Forbrugerstyrelsen

Fødevedirektoratet

Fødevarøkonomisk Institut

KVL

Kødbbranchens Fællesråd

Landboforeningerne

Landbrugsraadet

Mejeriforeningen

Ministeriet Fødevarer, Landbrug og Fiskeri

Plantedirektoratet

Rådgivningsudvalget for Frugt og Bær

Økologisk Landsforening

Udvalgte svar på enquete:

Fra Danske Sukkerroedyrkere den 8. november 2002

Vedr. økologisk statistik

Tak for brevet vedr. kortlægning af behovet for yderligere statistik på det økologiske område.

Økologisk dyrkede sukkerroer og sukkerfremstilling blev for første gang mulig i 1999, og der er i dag fortsat få økologiske sukkerroedyrkere i Danmark.

Indtil videre har vi derfor haft mulighed for at følge udviklingen i dyrkningen af økologiske sukkerroer via information fra Danisco Sugar, som har kontrakt med sukkerroedyrkerne og står for sukkerfremstillingen fra de økologiske sukkerroer.

Mht. afsætningen og anvendelse af det økologiske sukker har vi derimod *ikke* nogen information, hvilket vil være relevant.

Alle oplysninger vil i givet fald skulle komme fra Danisco Sugar, da Danske sukkerroedyrkere som nævnt ikke er i besiddelse af disse oplysninger.

Med venlig hilsen

Klaus Sørensen

**Fra Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut (AKF)
den 5. november 2002**

Tak for henvendelse i forbindelse med brugerbehov i relation til økologisk statistik.

AKF har først og fremmest behov for statistik, der kortlægger forbruget af økologiske fødevarer. Til forskningsmæssige formål har vi især brug for (i prioriteret rækkefølge)

(1) Forbrug af økologiske fødevarer (i løbende og faste priser) opdelt på hovedgrupper, konsistent med Nationalregnskabets varegruppering.

(2) Forbruget under (1) koblet til husstande, som det gøres i forbrugsundersøgelsen. Pt kobler vi nationalregnskabstal, energibalancer og NAMEA til forbrugsundersøgelsen - dette ville vi også meget gerne kunne gøre for økologiske varer, så vi kunne se hvilke familietyper der køber de økologiske varer. Det ville indebære at man fremover bad forbrugsundersøgelsens familier indrapportere deres økologiske forbrug.

(3) Forbruget under (1) opdelt på dansk produktion og import.

(4) Eksport af dansk økologisk produktion

Hvis der er behov for en uddybning af ovenstående, er du meget velkommen til at ringe eller maile.

med venlig hilsen
Mette Wier

Fra Landboforeningerne den 26. november 2002

Behov for økologisk statistik

Landboforeningerne vil gerne bidrage med beskrivelse af behovene vedr. økologisk statistik. Landmændene har behov for mere viden om udviklingen i produktion og salg, både mængde- og prismæssigt som beslutningsstøtte for tilrettelæggelse af produktionen. Det gælder særligt beslutningen om evt. at omlægge fra konventionel til økologisk produktion, men også etablerede økologiske landmænd vil have gavn af mere konkret statistik, når de udvikler deres bedrifter og afsøger nye markeder.

Særligt på det vegetabiliske område har statistikken været sparsom (bortset fra arealer med konkrete afgrøder) – både mht. produktion i Danmark og eksport og import, men også flere konkrete data fra mejerier og andre forarbejdningssteder vil bidrage til større viden om markedsmuligheder.

Videre er det interessant at få salgsleddet med, så detailhandlens data kan understrege udviklingen, der tydeligvis er meget forskellig fra område til område. Salg gennem abonnementsordninger og gårdbutikker er inden for økologi en forholdsvis stor niche, der er sværere at indfange.

Vi ser frem til udredninger om, hvad der gennem eksisterende datakilder og udvikling af bl.a. CHR-registret kan tilvejebringes af statistisk materiale, og vi ser frem til fortsat at følge arbejdet.

Med venlig hilsen

Helga Hjort Christiansen

Fra Dansk Handel & Service den 30. december 2002

Jeg har drøftet behovet for den økologiske statistik blandt end række af vores store medlemsvirksomheder. Overordnet er interessen ikke overvældende, og ingen er rigtig interesseret i at bidrage med nyt input. Som jeg også sagde til dig i telefonen, synes det bedste derfor at være, at I stiller nogle supplerende spørgsmål i forbindelse med den tilbagevendende produktstatistik for detailhandel. Jeg ved fra Peter Bøegh Nielsen, at undersøgelsen skal køre igen her til foråret, så der er måske mulighed for allerede at få noget med der.

Med venlig hilsen

Jan Poulsen
Cheføkonom

Fra Danmarks Miljøundersøgelser og Landbohøjskolen den 28. januar 2003

Som aftalt fremsendes en sammenskrivning af tidligere bidrag vedrørende ønsker til fremtidig økologisk statistik, som hermed træder i stedet for disse bidrag.

Der er ikke fra andre aktører i institutionen fremkommet yderligere ønsker og nedenstående bidrag kan derfor ses som et bidrag fra projektet:

Lokalisering, diversitet og intensitet i økologisk jordbrug, som er et subprojekt under programmet: Naturkvalitet i økologisk jordbrug.

Vi antager at jeres spørgsmål vedr. økologistatistik retter sig mod to forhold:

- 1) om der, specielt for de økologiske bedrifter, er behov for og mening i andre publiceringstemaer end de nuværende, på basis af de tilgængelige data, som jo er nogenlunde de samme som for konventionelle bedrifter.
- 2) om der er behov for og mening i at fremskaffe data af speciel relevans for økologerne.

Publiceringstemaer:

Datagrundlaget giver mulighed for en række temaer, som vi mener er relevante for økologerne som gruppe:

- 1) en geografisk nedbrydning på arealanvendelse (mindst på amtsniveau, men gerne mere detaljeret). her vil det være ønskeligt at fjernbrak og forpagtninger optræder geografisk lokaliseret i den rigtige administrative enhed ift. opgørelser af arealanvendelse.
- 2) en geografisk nedbrydning af bedriftstyper på vigtigste bedriftstyper*
- 3) arealanvendelse på de vigtigste bedriftstyper *

*) de nuværende samle-bedriftstyper, der omfatter plante, kvæg, andre husdyr, blandede, ville blive mere informative, hvis malkekvæg blev udskilt som en type for sig selv og ikke fremgik sammen med kødkvæg, idet dette er langt den mest entydige og arealmæssigt dominerende bedriftstype hos økologerne.

- 4) en mere detaljeret oversigt over arealanvendelse, hvor den største klasse, græs og grønfoder, ligesom i datagrundlaget, opdeles i sædskiftegræs og vedvarende græs.
- 5) fordeling på ejede og forpagtede arealer, evt. på bedriftstyper eller geografisk
- 6) fordeling på husdyrintensitet (DE/ha), således at dette bliver sammenligneligt med tabellerne for "alle bedrifter"
- 7) fordeling på fuldtids-deltids-fritids-bedrifter
- 8) andelen af alsidige bedrifter (se nedenfor)

Ideer til supplerende dataindsamling er

- 9) omfang og karakter af samarbejde
- 10) ejerformer

11) selvforsyningsgrad med foder og gødning

12) andre indkomstgivende aktiviteter på bedriften

13) Endelig er der en ting, som er lidt udenfor nummer. I forklaringen til det økologiske kapitel siges det, at "ud af de 3525 bedrifter havde de 2505 husdyr *I et eller andet omfang*". Datagrundlaget giver vel gode muligheder for at skille bedrifter med erhvervsmæssigt dyrehold (defineret ud fra de fastlagte grænser) fra de bedrifter, der bare har tre høns. Og det ville være langt mere informativt. Denne problemstilling er generel, f.eks. i tabel 4.6 vedr. Økologisk ægproduktion, hvor det ville være værdifuldt at kunne se, hvor stor en del der udgøres af bedrifter med erhvervsmæssigt hønsehold. Det samme gælder den almindelige landbrugsstatistik afsnit om alsidighed, som nu handler om andelen af bedrifter med både svin og kvæg. Såvidt vi ved, er der ikke nødvendigvis tale om et erhvervsmæssigt dyrehold af begge dyr, men et alsidigt brug kan have 100 malkekøer og 2 grise! Hvis dette er korrekt forstået, ville anvendelse af erhvervsmæssigt dyrehold give et bedre billede. I forlængelse af dette kunne det iøvrigt være spændende at diskutere alsidighed som begreb: giver det mening at udvide denne alsidighed til at omfatte de andre produktionsgrene: mælk og kød, mælk og svin, fjerkræ og svin, etc.

14) Og måske et yderligere input: Vi har under vores arbejde, konstateret visse problemer med at "få arealerne til at gå op" – det drejer sig ikke mindst om hvorvidt og hvordan skov på bedrifterne opgøres. Dette forhold knytter sig muligvis til hektarstøtte skemaet, hvor det til kategorien "øvrige marker" specificeres at det kan dreje sig om skov, men hvor skoven ikke altid optræder.

En arealanvendelsesstatistik, som udfylder hele det økologiske bedriftsareal er ønskelig.

med venlig hilsen

lektor Vibeke Langer, KVL (sektion for økologi; pt New Zealand)
seniorforsker Pia Frederiksen (DMU, afd. f. Systemanalyse)

Bilag 4: Uddrag af EU arbejdsrapport

Commission of the European Communities, 12.12.02. Commission Staff Working Paper. Analysis of the possibility of a European Action plan for organic food and farming.

p. 17 **2.3.4 Lack of statistical information**

The commission currently collects statistical information from Member States on acreage and numbers of animals. The Commission has also launched a study by DG JRC-IPTS on price transmission from farmer to the consumer.

There is however a lack of readily available statistical information about the market which is a crucial issue for the supply chain. Information about the total market share of organic products is not only important for policy-makers. The industry needs more information in order to plan its marketing strategies. No government or EU statistics are available on the sales of organic products.

Some statistical information about production size can be collected from inspection bodies but a lot of important information about trade etc. does not exist. Such data are normally only available from national statistical offices, but in most Member States no differentiation is made between organic and non-organic products.

It is therefore important to pursue the collection of the relevant information and economic data with the existing means, but also to prepare methods for collecting official statistics on organic farming, food and its markets.

p. 25 **2.10. Possible elements for a future action plan for organic food and farming**

Without wanting to pre-empt the outcome of the further consultation, all of the above mentioned elements have to be taken into account in the identification of possible actions. New elements or changes to identified actions are expected to result from those future consultations.

The sixth Community Environment Action Programme, The Sustainable Development Strategy with the perspective Presidency conclusions of the Göteborg Council, and the need to be supported by i.a. the Common Agricultural Policy. In the view of an action plan further reflection could be carried out on the following issues:

- developing and facilitating various systems for organic produce sales,
- targeting organic farming to environmentally sensitive areas,
- encouraging the exchange of technical information between farmers,
- ensuring that the Common Agricultural Policy supports the development of organic farming,
- ensuring traceability and the organic food authenticity.

Some action can already be based on existing instruments such as information and promotion campaigns and rural development schemes. For these actions legal bases exist. The major purpose of these actions would be development of the market for organic produce. Another element acting upon enhancing consumer demand, but for which no legal instruments are required, could be to collect existing information and statistical data in order to carry out an agro-economic analysis of the organic market. The collected information and results of the analysis should be communicated to various actors in the supply chain.

Other identified possible elements deserve further reflection, of which advantages and disadvantages should be raised in the discussion process to elaborate the European Action Plan.

They relate mainly to the following subjects:

- the means to reinforce the use of the EU logo,
- the access to information on additional inspection requirements where they exist,
- the harmonisation of testing methods, control procedures, supervision and accreditation together with efficient co-operation between all actors involved in the inspection system, including Community inspectors,
- the implementation of appropriate standardised procedure to ensure that imported products respect both fair competition with EU products and EU commitments regarding developing countries,
- the establishment of a body for delivering independent, excellent and transparent advice on which production methods, substances etc. can be accepted in order to assure conformity with the principles of organic farming,
- the collection and communication of official statistical data on production, consumption, and trade (EU imports and exports) on a more permanent basis,
- the effective funding of research in organic farming from the point of view of food safety and quality, including expanding research into the development of new products and processing methods and the environmental sustainability of organic farming, and into comparison studies between organic and conventional food.

Bilag 5: Løbende statistik om økologiske fødevarer

1. Bedrifter og primær produktion

Plantedirektoratet

Antal autoriserede økologiske bedrifter
Økologiske arealer
Økologiske dyr

Centralt HusdyrbrugsRegister

Slagtet kvæg. Antal og vægt

Fødevarøkonomisk Institut

Regnskabsstatistik for økologiske brug
Økonomien i landbrugets driftsgrene
Jordbrugets prisforhold

Danmarks Statistik

Økologiske bedrifter efter brugstyper og dyreenheder

Mejeriforeningen

Indvejet økologisk mælk

Fødevarerektoratet

Salg af økologiske æg til autoriserede æggepakkerier

2. Forarbejdning og salg

Plantedirektoratet

Antal autoriserede virksomheder (økologisk jordbrugsproduktion)

Fødevarerektoratet

Antal autoriserede virksomheder (markedsføring, forarbejdning, mærkning mv.)

Mejeriforeningen

Mængdeoplysninger om økologisk produktion af mælk, smør og ost

3. Udenrigshandel

Økologisk Landsforening

Eksportstatistik

4. Endeligt forbrug

Danmarks Statistik

Priser for 8 udvalgte produkter i detailhandlen
Husholdningernes holdninger til økologiske produkter

Analyseinstituttet GfK

Forbrugerpanelundersøgelse inklusiv husstandenes forbrug af økologiske produkter

Institut for Konjunkturanalyse

Familiernes miljøvaner herunder motiver m.m. for køb af økologiske varer

Jysk Analyseinstitut

Holdninger til og forbrug af økologiske fødevarer

Bilag 6: Referat af afsluttende møde i følge- gruppe den 7. februar 2002

- Deltagere** Helga Hjort Christiansen, Dansk Landbrug
Patrick Søndergård, Min. Fødevarer, Landbrug og Fiskeri
Lisbeth Landstrøm, Fødevedirektoratet
Anders Klöcker, Direktoratet for FødevarerErhverv
Kristian Hjulsager, Danmarks Statistik
Karsten Larsen, Danmarks Statistik
Ole Olsen, Danmarks Statistik
Børge Nielsen, Danmarks Statistik
Poul Henning Larsen, Danmarks Statistik
- Fraværende med afbud** Arne Oksen, Landbrugets Rådgivningscenter. (Skriftlige kommentarer modtaget)
Bjarne Pugholm Johansen, Dansk Erhvervsgartnerforening
Holger Daugaard, Rådgivningsudvalget for Frugt og Bær
Jens Holst-Nielsen, Dansk Industri.
Jan Poulsen, Dansk Handel & Service
Bjørn Finsen, Plantedirektoratet. (Skriftlige kommentarer modtaget)
Vøgg Løwe Nielsen, Fødevarerøkonomisk Institut. (Skriftlige kommentarer modtaget)
Anne Vibeke Jacobsen, Danmarks Statistik. (Skriftlige kommentarer modtaget)
- Fraværende uden afbud** Økologisk Landsforening
Claus Pedersen, Direktoratet for FødevarerErhverv
- Beslutningsreferat** På mødet blev udkast til endelig rapport fremsendt til udvalgets medlemmer den 31. januar 2003 gennemgået.
- Udvalget fremkom med en række redaktionelle ændringer og forbedringer.
- I udkastets afsnit 3.7 *Forslag til projektets fase 2* var detailhandelsstatistik og ad hoc undersøgelser af gård- og abonnementslag foreslået som prioritetsområder. Efter en længere diskussion besluttede følgegruppen at prioritere detail- og udenrigshandelsstatistik.
- Den endelige rapport vil blive diskuteret på Det Økologiske Fødevareråds møde den 18. marts 2003.

Bilag 7: Udvalgt litteratur

Bech, Anne C. Jysk Analyseinstitut, 1999. Fokus på den økologiske forbruger. Levnedsmiddelbladet Vol 37 (Nr. 8).

Bichel-udvalget, 1998. Rapport fra Hovedudvalget.

Bichel-udvalget, 1999. Rapport fra den tværfaglige økologigruppe. Økologiske scenarier for Danmark.

Borgen, Michael, 2000. Økoguide 1999.

Commission of the European Communities, 12.12.02. Commission Staff Working Paper. Analysis of the possibility of a European Action plan for organic food and farming.

Danmarks Statistik. Landbrug. Diverse årgange.

Danmarks Statistik. Miljø. Diverse årgange.

Danmarks Statistik. Statistiske Efterretninger. Landbrug. Diverse årgange.

Danmarks Statistik. Statistiske Efterretninger. Miljø og Energi. Diverse årgange.

Direktoratet for FødevarerErhverv, 2001. Økologisk Jordbrugsproduktion. Vejledning om arealtilskud 2002.

Direktoratet for FødevarerErhverv, 2002. Producentstøtte – Hektarstøtte – Husdyrpræmier – Økologitilskud og – autorisation. Vejledninger og Skemaer.

Direktoratet for FødevarerErhverv, 2002. Vejledning til indberetning om økologisk jordbrugsproduktion, ansøgning om hektarstøtte og anmeldelse af foderarealer for 2002.

Forskningscenter for Økologisk Jordbrug, 2001. Toårsrapport 1999-2000.

Fødevarerdirektoratet, 1996. Danskernes kostvaner 1995. Hovedresultater.

Fødevarerdirektoratet, december 1999. Vejledning om økologiske fødevarer.

Fødevarerdirektoratet, juni 2000. Vejledning om økologikontrol.

Fødevarerdirektoratet, 2002. Anvendelse af økologiske fødevarer i kommuner og amter.

Fødevarerdirektoratet, 2002. Organic Foods in Catering – The Nordic Perspective.

Fødevarerdirektoratet, 2002. Om kostundersøgelsen.

Fødevarerøkonomisk Institut, 2002. Økonomien i landbrugets driftsgrene 2000. Serie B nr. 85.

Fødevarerøkonomisk Institut, 2003. Jordbrugets prisforhold. Serie C nr. 87.

Fødevarerøkonomisk Institut. Regnskabsstatistik for økologisk jordbrug. Diverse årgange.

Indikatorsæt. Danmarks Strategi for bæredygtig udvikling. Udvikling med omtanke – Fælles ansvar. Oktober 2001.

Institut for Konjunktur - Analyse, 2002. Danskerne 2003 - Mellem vel-færd og afmagt.

Jacobsen, Lars-Bo, 2001. Potentialet for økologisk jordbrug. Sektor og samfundsøkonomiske beregninger. Statens Jordbrugs- og Fiskeriøkonomiske Institut. Rapport nr. 121.

Kommunernes Landsforening, 2000. Undersøgelse om økologisk omstilling. Resultater af spørgeskemaundersøgelse om anvendelse af økologiske fødevarer og økologisk omlægning af kosten i kommuner og amter.

Plantedirektoratet, august 2000. Vejledning om økologisk jordbrugsproduktion.

Plantedirektoratet, september 2000. Vejledning til virksomheder der behandler, opbevarer eller sælger produkter til brug for økologisk jordbrugsproduktion.

Plantedirektoratet (6. februar 2003). Pressemeddelelse. Flere økologiske planteavlere.

Plantedirektoratet. Økologiske bedrifter. Autorisation. Produktion. Diverse årgange.

PLS – Rambøll, 2001. Direktoratet for FødevarerErhverv. Effektevalue-ring af arealtilskud til økologisk jordbrug.

Statens Jordbrugs- og Fiskeriøkonomiske Institut, 1999. Landbruget i den samfundsøkonomiske udvikling – Skal landbruget producere mad eller miljø. Rapport nr. 111.

Statens Jordbrugs- og Fiskeriøkonomiske Institut, 2001. Økonomiske perspektiver for økologisk jordbrug. Rapport nr. 124.

Teknologirådet, 1998. Visionen om økologisk landbrug – komparativ analyse af fuld omlægning af dansk landbrug til økologisk drift.

Tvedegaard, Niels, 2002. Økologisk mælkeproduktion – økonomiske analyser. Fødevareøkonomisk Institut. Rapport 137.

Økologisk Landsforening, 2002. Eksportnotat 2001.

Økologisk Landsforening, 2002. Forbrugernotat.